

İYİ ÜNİVERSİTE OLMAK

Prof. Dr. Necati AĞIRALIOĞLU

İTÜ İnşaat Fakültesi

necati@itu.edu.tr

1. GİRİŞ

1.1 Genel

Üniversite hemen hemen bütün dünyada ortak kullanılan bir kelimedir. İngilizcede *university*; *universe*

kelimesinden gelmektedir.

Universe

ise hepsi bir arada, dünyayı ve bütün insanları kapsayan anlamında kâinat veya evren demektir. Eski İngilizce ve Fransızcadan günümüze kadar gelen üniversite kelimesi bütün kâinat bilimlerini kapsayan, bütün fakülteleri içeren mekân ve kurum demektir. (Webster's New Twentieth Century Dictionary, 1979). Kısaca üniversite bütün kâinat (evren) bilimlerinin verildiği ve üretildiği yüksek öğretim kurumudur. Eskiden Doğu kültüründe üniversite kelimesi yerine medrese (yüksek okul) kullanılırdı.

Uluslararası kurumlar tarafından hazırlanıp 2012 yılında yayınlanan raporlara göre dünyadaki en iyi 400 üniversite arasına Türkiye'den hiçbir üniversite girememiştir (usnews.com/woldsbest;

www.arwu.org ; Ağırlioğ

lu, 2012a). Bunun sebepleri düşünülürken, iyi üniversite olmak ne demektir sorusu akla gelmektedir.

Her yıl iyi üniversiteler sıralanırken genellikle sıralama kriterleri ortaya konmakta, bilimler gruplarına ayrılmakta ve üniversiteler ile onların bölümlerinde en iyiler belirlenmektedir.

Dünyadaki iyi üniversiteler sıralanırken farklı kriterler kullanılmaktadır. Bazıları tek bir kriter esas

alırken bazıları da değişik kriterleri farklı ağırlıklarla hesaba katmaktadır. Bazı sıralamalar belli bir ülke için yapıldığı gibi bazıları kıtalara göre, bazıları bütün dünyayı kapsayacak şekilde sıralama yapmaktadırlar. Bazı sıralamalarda lisans programlarına, bazılarında ise lisansüstü programlara göre en iyiler belirlenmektedir. Bazı çalışmalar her bir bölüm için ayrı yapılmakta ve belli bir bölüm için en iyiler sıralanmaktadır.

U.S.News and reports'un raporundaki değerlendirmede akademik uzmanların değerlendirmesi (%40), firmaların insan kaynakları yöneticilerinin değerlendirmesi (%10), Uluslararası öğretim üyesi sayısı değerlendirmesi (%5), Uluslararası öğrenci sayısı değerlendirmesi (%5), Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı değerlendirmesi (%20), öğretim üyesi başına düşen atıf sayıları değerlendirmesi (%20) ağırlıklı olarak hesaba katılmıştır. Bu değerlendirmede 6 kriter esas alınmaktadır.

USNEWS and World Report, üniversiteleri lisansüstü programlara göre sıralamaktadır. Burada 1. İşletme, 2. Hukuk, 3. Tıp, 4. Mühendislik, 5. Beşeri Bilimler, 6. Sağlık, 7. Halkla İlişkiler, 8. Güzel Sanatlar şeklinde bir gruplandırma yapılmaktadır. (USNews, 2012).

Öte yandan *Academic Ranking of World Universities*' e (www.arwu.org) göre dünya üniversiteleri akademik olarak sıralanırken;

1. Mezunlardan Nobel ödülü veya Fields madalyası kazanan (%10),
2. Öğretim üyelerinden Nobel ödülü veya Fields madalyası kazanan (%20),
3. Yüksek atıf alan araştırmacı (%20),
4. Nature (Tabiat) ve Science (Bilim) dergilerinde makale (%20),
5. SCI ve SSCI'e giren dergilerde makale (%20),

6. Her akademisyenin akademik çalışması (%10)

şeklinde hepsi akademik yayına dayalı olan 6 kriter esas alınmaktadır (www.arwu.org/).

2012 yılına göre mezunlarından ödül alan üniversiteler arasında 1. Harvard, 2. Cambridge, 3. MIT, 4. UC Berkeley ve 5. Columbia ilk beş sırayı almıştır. Öğretim üyelerinden ödül alanlarda ise sıralama şöyledir: 1. Harvard, 2. Cambridge, 3. Princeton, 4. Chicago ve 5. MIT (rankingwatch.blogspot.com).

2012 yılı en iyi üniversiteler sıralamasında ilk 10'a girenler: 1. Harvard, 2. Stanford, 3. MIT, 4. UC Berkeley, 5. Cambridge, 6. Caltech, 7. Princeton, 8. Columbia, 9. Chicago ve 10. Oxford'dur. İlk 10'a giren bu üniversiteler, bir yıl önce ilk 10'a girenlerle aynıdır.

Üniversiteler konularına göre de sıralanmaktadır. 2012 yılında *MIT* şu konularda dünya birincisi olmuştur: Dilbilim, bilgisayar bilimleri, kimya mühendisliği, inşaat mühendisliği, elektrik mühendisliği, makine mühendisliği, ekonomi ve ekonometri, fizik ve astronomi, matematik, kimya ve malzeme bilimleri.

Harvard ise modern diller, tıp, psikoloji, eczacılık, yer ve deniz bilimleri, siyaset ve uluslararası çalışmalar, hukuk, sosyoloji ve eğitim konularında birinci olmuştur.

Oxford ise filoloji, jeoloji ve tarih konularında birincidir. *Stanford* çevre bilimleri, istatistik ve yöneylem araştırması ile iletişim ve medya çalışmalarında en öndedir.

Cambridge

de İngiliz dili ve edebiyatı konusunda birinci olarak belirlenmiştir (rankingwatch.blogspot.com).

Uluslararası sıralamalarda ARWU (Academic Rankind of World Universities), 5 geniş konu sahası esas alarak listelerini hazırlamaktadır. Bunlar, 1. Tabii Bilimler ve Matematik, 2. Mühendislik, Teknoloji ve Bilgisayar Bilimleri, 3. Hayat ve Tarım Bilimleri, 4. Klinik Tıp ve Eczacılık, 5. Sosyal Bilimlerdir.

NRC (National Research Council) (nationalacademies.org/nrc/) ise 41 alandaki lisansüstü programlarını 1. Verilen doktora sayısına, 2. Özel sahalarda verilen doktora sayısına, 3. Her programa düşen ortalama doktora sayısına göre yapmaktadır. Bu sıralamada, 1. Güzel Sanatlar ve Beşeri Bilimler, 2. Biyolojik Bilimler, 3. Mühendislik, 4. Fizik Bilimleri ve Matematik, 5. Sosyal Bilimler ve Davranış Bilimleri şeklinde değerlendirmeler yapılmaktadır.

Times Higher Education World University Rankings

(www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/) ise ilk defa 2010 yılında dünya üniversiteleri için bir sıralama yapmış ve Tablo 1' deki 15 kriteri 5 gruba ayırarak ağırlıklı değerlendirmelerde bulunmuştur. Tablodan görüldüğü gibi sıralamada ağırlığın %60'ı bilimsel yayın ve atıf sayılarına ayrılmıştır.

Tablo 1 Times Higher Education'a göre sıralamada kullanılan 15 kriter ve bunların yüzdeleri

Kriter Grubu

Grup Yüzdesi

Kriter

Kriter yüzdesi

ARAŞTIRMA

30

Araştırma saygınlığı

18

Araştırma Geliri

6

Bir Öğretim üyesinin ortalama yayın sayısı

6

ÖĞRETİM

30

Öğretim saygınlığı

15

Bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısı

4,5

Bir lisans öğrencisine düşen doktora sayısı

2,25

Bir öğretim üyesine düşen doktora sayısı

6

Kurum geliri

2,25

ATIFLAR

30

Bir yayına düşen atıf sayısı

30

ULUSLARARASI DURUM

7,5

Toplam öğrenci sayısına düşen yabancı uyruklu öğrenci sayısı

2,5

Toplam öğretim üyesi sayısı içinde yabancı uyruklu öğretim üyesi sayısı

2,5

Toplam yayın sayısı içinde yabancılarla ortak yapılan yayın sayısı

2,5

SANAYİ GELİRİ

2,5

Bir araştırmacıya düşen sanayiden sağlanan gelir

2,5

TOPLAM

100

100

Bunlar gibi çoğu değerlendirmelerde üniversitelerin genellikle akademik çalışmaları değerlendirilmektedir. Üniversitenin öğretim gibi diğer faaliyetleri ve üniversitelerin mevcut altyapıları değerlendirilmemektedir. Hâlbuki üniversitelerin sadece akademik çıktıları değil, öğrenci yetiştirmek gibi diğer faaliyetleri ve bütün faaliyetlerin verimini sağlayan altyapı tesisleri de önemlidir. Türkiye'deki üniversitelerin verimi hakkında daha önce tarafımızdan bazı çalışmalar yapılmıştır (Ağralıoğlu, 1997; 1999; 2001; 2011).

Bu çalışmada ise Türkiye üniversiteleri için bütün altyapıların ve bütün faaliyetlerin

değerlendirilebileceği ölçülebilir kriterler ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu incelemede, Türkiye’de üniversite hakkında genel bilgiler sunulduktan sonra, dünyadaki en iyi üniversiteler ışığı altında iyi bir üniversite olmak için gerekli görülen kriterler üzerinde durulacaktır. Son olarak bir üniversitenin durumunu sınıflandırmak için bu kriterlere bağlı olarak anket soruları hazırlanacak ve sonuçların değerlendirilmesi yapılacaktır. Dünya literatüründe bu konu ile ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan buradaki inceleme konusunda yapılan ilk çalışma özelliğindedir.

Bu çalışma ile Türkiye’de üniversite standartlarının oluşmasına, kalitenin yükseltilmesine ve birbirleri ile yarışır hale gelmesine destek verilmek istenmiştir. Bu çalışma yardımı ile insanlar ve üniversiteliler, üniversiteleri değerlendirebilecektir. Bunun yanında, üniversitelerle ilgili bilgiler ve anket soruları sunulurken, insanların özellikle üniversite adaylarının, velilerin ve iş dünyasının üniversiteler hakkında gerçek bilgiler edinmelerine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Bu inceleme bir üniversitenin altyapı ve hizmetlerindeki eksikliklerinin tespiti, giderilmesi ve takibi için de kullanılabilir. Çalışma yapılırken dünyanın en iyi üniversitelerinin verileri toplanmıştır. Çalışmada elbette belli bir ülkenin veya üniversitenin propagandası hedeflenmemiş; iyi üniversite fikrinin toplumda yaygınlaştırılmasına katkı sağlanmak istenmiştir.

2. ÜNİVERSİTE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1 Üniversite Hizmetleri

Bir üniversitenin ana görevi eğitim ve araştırma yapmaktır. Konunun ayrıntılarına girmeden önce, bir üniversiteden vermesi beklenen hizmetler kısaca gözden geçirilecektir.

1. *Öğrencileri Eğitmek:* Üniversiteye gelen öğrenciye mesleği için gerekli temel bilgiler yanında toplumu, kâinatı, kültürleri ve insanları anlamada bazı temel ilkeler verilmeye çalışılır. Bilgi ve görgüsünün artması için bazı altyapılar oluşturulur. Bu eğitimde bilgiler edinme yanında bilgiye ulaşma vasıtaları öğretilir ve bazı becerilerin kazanılması sağlanır. Kısaca bu eğitimle üniversiteler (devletler) iyi meslek adamı (uzman) ve iyi bir insan (vatandaş) yetiştirmeyi

hedeflerler.

2. *Araştırmalar Yapmak ve Bilgi Üretmek*: Üniversite kadroları kendi alanlarında bilimsel ve uygulamalı araştırmalar yaparlar. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar, raporlar halinde hazırlanır, ulusal ve uluslararası kongrelere sunulur, hakemli dergilerde yayınlanır.

Üniversitelerde öğretim elemanları öğrencilerle birlikte bilgi üretirler. Bir bakıma üniversite bilgi üreten bir merkezdir.

3. *Dil Öğretmek*: Üniversite eğitimi dil ve kavramlara dayandığı için üniversitelerin mensuplarına resmi dil kadar en az bir yabancı dili öğretmeleri için gerekli alt yapıları hazır bulundurmaları istenir.

4. *Bilgiyi Yaymak*: Üniversiteler kendi ürettikleri veya başka kişi ve kurumlarca üretilen bilgileri topluma yayarlar. Mevcut ve yeni bilgileri konferanslar, raporlar, kitaplar ve medya vasıtaları ile topluma yayarak bilgi toplumu oluşmasına katkı sağlarlar.

5. *Fikir ve İnsan Gücü Kaynağı olmak*: Devlet ve özel kuruluşlar için üniversite fikir ve insan gücü kaynağı olur. Fertler veya kurumlar, üniversitelerden kendi konularında fikir sorabilir, rapor isteyebilirler. Çeşitli kuruluşlar üniversitelerdeki insan gücünden uzman veya yönetici olarak faydalanabilirler.

6. *Toplum ve Devletle İşbirliği Yapmak*: Üniversiteler kişi, kurum ve kuruluşların ihtiyaçlarını sağlamak üzere toplum ve devletle işbirliği yaparlar. Böylece bölgelerinin, ülkelerinin veya devletlerinin, hatta evrenin problemlerinin çözümüne katkı sağlarlar. Bunun için, kendi bölgeleri başta olmak üzere, projeler üretebilir, çeşitli kurum ve kuruluşlara danışmanlık yapabilir ve mahkemelere uzmanlıkları konusunda bilirkişilik hizmetleri verebilirler.

Ülkeler üniversitelerini şekillendirirken bazı üniversitelerde belli hizmetlere daha fazla ağırlık vererek kaynakların israf edilmesini önlemeye çalışmaktadırlar.

2.2 Ülkelerin Üniversite Sayıları

Dünya ülkelerinde pek çok sayıda üniversite kurulmuş veya yeni kurulmaktadır. 2012 yılına göre en çok üniversite ve yüksek okulu bulunan 10 ülke ve üniversite sayıları Tablo 2'de gösterilmiştir (Top 10 Countries with Most Universities 2012). En çok üniversite ve yüksek okul Hindistan'da bulunmakta, ondan sonra ABD gelmektedir.

Tablo 2 Ülkelerin üniversite sayıları

SIRA NO

ÜLKE

ÜNİVERSİTE SAYISI

1,705

4

İspanya

1,415

5

Meksika

1,341

6

Bengaldeş

1,268

7

Endonezya

1,236

8

Japonya

1,223

9

Fransa

1,062

10

Çin

1,054

Bazı üniversiteler reformlar yaparak kendilerini yenilemekte, bazıları ise değişime direnmektedir (Leggon, 1997; Levine, 1997). Ülkeler yeni üniversiteler kurmuş ve hızla kurmaya devam etmektedirler. Son 6 yılda Meksika'da 105 üniversite kurulmuştur. Hindistan'da hükümet 2020 yılına kadar 100 yeni üniversite kurulması gerektiğini beyan etmiştir. Çin'de 2000 yılında 1000 olan üniversite sayısının 10 yıl içinde iki katına çıkacağı bildirilmiştir. Brezilya'da 1997-2009 arasında 1512 yeni üniversite kurulmuştur (Marmolejo, 2012a).

2030 yılında dünyanın en kalabalık ülkesi olması beklenen Hindistan'da şu anda öğrenim çağında (6-23 yaş arası) 370 milyon kişi bulunuyor. Hindistan'da gelecek 40 yılda nüfusun artmayacağı, fakat Çin'de aynı dönemde üniversite çağındaki nüfusun %23 azalacağı tahmin ediliyor. Hindistan hükümeti 2020 yılına kadar 1000 yeni üniversite ve 50.000 kolej (yüksek okul) kurulmasına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Bu ise yılda 125 üniversite ve 6250 kolej kurmak demektir (Marmolejo, 2012b).

Türkiye'de 2012 itibarıyla 180 dolayında üniversite bulunmaktadır. Bunların çoğu yeni kurulmuştur. Bu üniversitelerin %30'dan fazlası vakıf üniversitesi, diğerleri devlet üniversitesidir. Bu üniversite ve yüksek okulların 2 tanesi ileri teknoloji enstitüsü, 10 tanesi teknik üniversite, 4 tanesi askeri okul, bir tanesi güzel sanatlar üniversitesi ve bir tanesi polis akademisidir.

2.3 Üniversite Türleri

Yüksek öğretim kurumları, yani üniversite ve yüksek okullar (kolejler) tek tür değildir. Dünyada pek çok tür yüksek okul ve üniversite vardır. Bu kurumlar çeşitli şekillerde sınıflandırılabilirler. (1) Kurumu kuran kuruluşa göre sınıflandırma: (a) Devlet üniversitesi, (b) Vakıf üniversitesi veya (c) Özel üniversite. (2) Eğitim süre ve seviyelerine göre sınıflandırma (a) 2 yıllık veya (b) 4 yıllık kuruluşlar. İki yıllık okulların kayıt ücreti az olduğu için bazı öğrenciler 2 yıllık okula girmekte ve sonra 2+2 = 4 şeklindeki yapıya uygun olarak 4 yıllık kısmına geçebilmektedirler.

Ayrıca yüksek lisans veya doktora üniversiteleri söz konusudur. Bunlardan başka araştırma üniversiteleri de denen kurumlar vardır. Bunlar 60 tanesi ABD'de, 2 tanesi Kanada'da olmak üzere sıralamada önde olan toplam 62 üniversite bir araya gelmişler ve Amerikan Üniversiteler

Birliğini oluşturmuşlardır. Bu birliğin hedefi ABD'de doktora programlarını standartlaştırmak ve bilimsel araştırmalar yapmaktır.

Bunlardan başka çeşitli ülkelerde farklı amaçlı ve yapıları yüksek öğretim kurumları meydana getirilmiştir. Bunlar arasında aşağıdaki türler sayılabilir.

- (a) Topluluk (community) yüksek okulları,
- (b) Müzik ve sanat yüksek okulları,
- (c) Edebiyat ve felsefe yüksek okulları,
- (d) Eyalet üniversiteleri,
- (e) Bölge üniversiteleri,
- (f) Uluslararası üniversiteler (dünya üniversitesi),
- (g) Başka ülkelerde şube açan üniversiteler,
- (h) Çok kampuslu üniversiteler,
- (i) Uzaktan eğitim kurumları,

(j) Açık öğretim üniversiteleri

(k) Teknoloji üniversiteleri (MIT ve Caltech gibi),

(l) Politeknikler,

(m) Tıp ve sağlık bilimleri,

(n) Sağlık merkezleri,

(o) Askeri yüksek okullar ve harp akademileri,

(p) Askeri tıp akademileri,

(q) Kadın yüksek okulları,

(r) Teknoloji enstitüleri,

(s) Yüksek teknik okullar,

(t) Tarım yüksek okulları,

(u) Öğretmen yüksek okulları ve

(v) Dinlere bağlı yüksek okullar.

Görüldüğü gibi dünyada tek tür üniversite yoktur. Dünyadaki üniversiteler: 1. Araştırma üniversiteleri, 2. Doktora Üniversiteleri, 3. Yüksek lisans üniversiteleri ve kolejler (yüksek öğretim okulları) 4. Lisans kolejleri, 5. Mühendislik ve teknoloji okulları, 6. Tıp okulları ve sağlık merkezleri şeklinde sınıflandırılmaktadır. Ayrıca 2 yıllık ve 4 yıllık yüksek okullar vardır.

Öte yandan bazı üniversiteler yeni kurulurken, bazılarının kuruluşu en az 100 yıl öncesine dayanır. Bir kısmı doğrudan üniversite olurken, bazıları bir yüksek okuldan veya bir akademiden üniversiteye döndürülmüştür. Bir üniversitenin gerçekten üniversite olabilmesi için kuruluşundan itibaren uzun zaman geçmesi gerekebilir. Bir üniversitenin iyileştirilmesi de uzun zaman alır.

Türkiye’de de siviller için meslek yüksek okulları, konservatuvarlar, üniversiteler, teknik üniversiteler, teknoloji enstitüleri gibi çeşitli üniversite ve yüksek okul türleri vardır.

Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de bütün yüksek okulları ve üniversiteleri aynı duruma getirmek hem gerekli değildir hem de imkânlar ve kaynaklar bakımından mümkün değildir. Ayrıca farklı amaçlı okulların farklı yapılarda olmaları verim ve kalite açısından da uygun olmaktadır. O zaman, nasıl bir üniversite isteniyor sorusu akla gelebilir. Devlet, önce sanayi ve iktisat politikaları ile birlikte dış politikasını ortaya koyduktan sonra bunlara uygun bilim ve teknoloji siyasetini belirlemelidir. Burada iyi bir üniversite için olmazsa olmaz şartlar üzerinde durulacaktır. Önce Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarındaki üniversiteye bir göz atılacaktır.

2.4 İlk Yıllar

1869 yılında yayınlanan *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi* ile İstanbul’da bir *Darülfünun-u Osmanî* (Osmanlı Bilimlerevi) adıyla Avrupa tarzında bir üniversite kurulması planlanmış, ancak 1900 yılında II.

Abdülhamit zamanında

Darülfünun-u Şahane

adıyla bu kuruluş açılabilmiştir. Darülfünunda Mülkiye, Hukuk ve Tıbbiye mektepleri yanında Ulum-ı Aliyye-i Diniyye, Edebiyat, Ulum-u Riyaziye ve Tabiiye (Tabiat Bilimleri) kolları bulunuyordu. 1912’de çıkarılan bir düzenleme ile kuruma bir miktar malî ve idari özerklik verildi; adı “

İstanbul Darülfünunu

” olarak değişti. Bağdat ve Konya Hukuk mektepleri, İstanbul’daki Dişçilik ve Eczacılık okulları Darülfünun bünyesine katıldı. İstanbul Darülfünunu 1933 yılında İstanbul Üniversitesine dönüştürüldü.

Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde ilk kurulan İstanbul Üniversitesi ve diğer akademik kuruluşların ilk yılları hakkında bazı bilgi ve veriler verilecektir.

Atatürk’ün üniversite reformu Alman üniversite modeline göre yapılmıştır. 1 Ağustos 1933’te İstanbul Üniversitesinde İsviçreli Prof. Albert Malche’nin hazırladığı rapor doğrultusunda Darülfünun kaldırılarak Batı’daki örnekleri gibi modern bir yüksek öğretim kurumu oluşturulmaya başlanmıştır (Namal ve Karakök, 2011). Darülfünunun 88 müderris, 36 müderris muavini ve 44 muallim ve 72 asistan olmak üzere toplam 240 öğretim elemanı kadrosundan 157’si (71 müderris ve muallim, 13 müderris muavini ve 72 asistan) tasfiye edilmiştir. Yeniden yapılandırılan üniversitede 4 fakülte kurulmuş ve fakültelere yurt dışından özellikle Alman ve Avusturyalı öğretim elemanları getirilmiştir.

1933 yılında yeni kurulan İstanbul Üniversitesinin öğretim elemanı sayıları Tablo 3’te verilmiştir. Toplam öğretim üyesi sayısı 180’dir. Ayrıca 142 asistan ve bilimsel yardımcınının 43 tanesi yabancıdır.

Tablo 3 İstanbul Üniversitesinde 1933 yılındaki öğretim elemanı sayıları

ÖĞRETİM ÜYESİ

TÜRK

YABANCI

TOPLAM

Ordinaryüs Profesör

27

38

65

Profesör

18

4

22

Doçent

93

-

93

Asistan

99

43

142

Toplam

237

85

322

O zaman Türkiye’de ilk ve tek üniversite olan İstanbul Üniversitesinin 1933’teki öğrenci sayıları Tablo 4’te gösterilmiştir. Planlanan sayı 2500 olduğu halde bütün sınıflardaki toplam öğrenci ilk yıl 3437’yi bulmuştur.

Tablo 4 İstanbul Üniversitesinde 1933’te kız ve erkek öğrenci sayıları

FAKÜLTE

ÖĞRENCİ SAYISI

ERKEK

KIZ

TOPLAM

1. Edebiyat Fakültesi

122

167

289

2. Fen Fakültesi

760

227

987

3. Hukuk Fakültesi

1082

196

1278

4. Tıp Fakültesi

849

36

885

TOPLAM

2813

624

3437

İstanbul Üniversitesinde 1933-1945 yılları arasında öğretim üyesi ve öğretim yardımcısı olarak çalışan Alman ve Avusturyalı mültecilerin sayıları Tablo 5'te verilmiştir. (Widmann, 2000).

Tablo 5 Alman ve Avusturyalı mülteciler ve diğer yabancılar

FAKÜLTE

MÜLTECİ SAYISI

□ DİĞER YABANCILAR

1. Tıp Fakültesi

46

2. Fen Fakültesi

21

10

3. Edebiyat Fakültesi

21

5

4. Hukuk ve İktisat fakülteleri

10

Toplam

98

15

İstanbul Üniversitesinde 1933-1942 yılları arasında, 9 yılda, hazırlanan üniversite yayınları Tablo 6'da verilmiştir (Namal, 2012). İlk dokuz yılda 352 kitap basılmış veya baskıya hazır hale getirilmiştir.

Tablo 6 İstanbul Üniversitesinde 1933-1942 yılları arasında hazırlanan üniversite yayın sayıları

BASKI DURUMU

KİTAP SAYISI

Üniversitece bastırılan kitap

175

Baskıda olan kitap

35

Öğretim Üyelerinin Bastırdığı kitap

100

Çeviri Kitap (28'i basılmış)

42

TOPLAM

352

Ayrıca İstanbul'daki yüksek okullarda 1933-1945 yıllarında çalışan Alman ve Avusturyalı öğretim üyeleri Tablo 7'de gösterilmiştir (Widmann, 2000). Bununla birlikte *Yüksek Mühendis Mektebi Müfredat Programları, 1937-1938 Tedris senesinde* ders veren 22 Türk ve 7 yabancı öğretim üyesi bulunmaktadır (Yüksek Mühendis Mektebi, 1937). Ayrıca İTÜ 1952 yılı mezunlar albümünde toplam 52 öğretim üyesi arasında 8 yabancı profesör adı geçmektedir. Bunların uyrukları anlaşılamamıştır.

Tablo 7 İstanbul'daki yüksekokullarda çalışan mülteci sayıları

KURULUŞ

MÜLTECİ SAYISI

Yüksek Mühendis Mektebi (İstanbul Teknik Üniversitesi)
--

3

Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi)

2

Toplam

5

Ankara'daki Akademik kuruluşlarda 1933 -1945 yılları arasında çalışan Alman ve Avusturyalı mülteci sayıları Tablo 8'de verilmiştir. Ankara'da çalışan diğer yabancıların sayıları hakkında bilgi bulunamamıştır.

Tablo 8 Ankara'daki akademik kuruluşlarda 1933-1945 yılları arasında çalışan Alman ve Avusturyalı mülteci sayıları

KURULUŞ

MÜLTECİ SAYISI

1. Ankara Devlet Konservatuarı

21

2. Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi

6

3. Numune Hastanesi (Tıp mensubu)

6

4. Hıfzıssıhha Enstitüsü (Tıp mensubu)

2

5. Yüksek Ziraat Enstitüsü

4

6. Siyasal Bilgiler Okulu

2

Toplam

41

Türkiye Cumhuriyeti döneminde Türkiye’de görev yapan sadece Avusturyalı bilim adamı ve öğretmenlerin sayısı bile 50’den fazladır (Demir, 2011).

Yurt dışından Türkiye’ye getirilen elemanların çoğu kurumların kurulmasında ve yönetiminde görev almışlardır (Widmann, 2000).

Son olarak Türkiye’de ilk üniversite yıllarının kısa bir hikâyesi bir yabancının gözü ile aşağıda verilmiştir. Fermi (Fermi, 1968), *Meşhur Göçmenler: Bilim İnsanlarının Avrupa’dan Göçü: 1930-1941,* adlı kitabının **İlk Cennet (Sığınılan) Ülke: Türkiye** alt başlığında şunları yazıyor.

“1933 ilkbaharında, daha sonra Türkiye’nin batılılaşma modernizasyonu programını

gerçekleştirecek olan Mustafa Kemal Paşa (Atatürk), İstanbul Darülfünunu yeniden yapılandırılacağını ilan etti. Türkiye ile Almanya arasındaki uzun süreli bağlantılardan dolayı, Türkiye hükümeti, meşhur bazı Alman bilim insanlarını alabileceğini ümit eden Türkiye hükümetinin bu isteğini Hitler'in bazı politikaları sayesinde gerçekleştirdi. Notgemeinschaft (Yurt Dışındaki Alman Bilim Adamlarına Yardım Cemiyeti) bu fırsatı değerlendirdi. İstanbul Üniversitesinin yeniden yapılandırılması üzerinde uzman danışman olan Philipp Schwartz, İsveçreli Profesör Malche'nin (raporu ve) yardımı ile ilk önce Cenova'da, daha sonra Ankara'da Türk hükümeti üyeleri ile müzakereler yaptı ve Alman Profesörleri ile sözleşmeler yapmak üzere tam yetki aldı. Türk parlamentosu (Meclis) eski Darülfünunu lağvetti ve onun yerine 4 fakülteli yeni bir üniversite kurdu. 1 Kasım 1933'te üniversite açıldığı zaman yaklaşık 50 Alman, üniversitenin fakültelerindeydi. Bunların çoğu 5 yıl sözleşme imzaladı ve Türk dilini öğrenecekleri ve belli bir süre içinde derste kullanacakları şartını kabul etti. Schwartz da bu elli kişiden birisiydi. Kendisi Amerika Birleşik Devletlerine gidene kadar Patoloji Enstitüsünün Başkanı olarak yirmi yıl İstanbul'da kaldı”.

“1935'te, Türkiye'de hukuk sistemini dini sistemden laik sisteme dönüştürmek üzere Ankara'da daha önce kurulmuş olan mevcut hukuk okulunu çekirdek alan tam bir üniversite kuruldu. Ankara Üniversitesi başka bir Alman hoca grubunu aldı; Türkiye'deki diğer kurumlara da bazı Almanlar yerleştirildi. Böylece yüzden fazla kadın ve erkek Türkiye'de akademik kadrolara alınmış oldu. Bunların en meşhuru Türk Müziği eğitimi yeniden yapılandırmada hükümete yardım eden ve 1939'da ABD'ye göç eden bestekâr Paul Hindemith idi. Bir başkası çok meşhur opera direktörü Carl Ebert'ti. O 1933 yılında Ankara'ya çağrıldı, Türk devlet Opera ve Drama Okulunu ve Türk Devlet Tiyatrosunu kurdu ve yönetti. Daha sonra altı yıl California'da kaldı ve 1954 yılında Almanya'ya dönmeden önce ABD vatandaşı oldu”.

“1933'te İstanbul Üniversitesinin ilk sözleşmeleri Notgemeinschaft ile Türk Hükümeti arasında imzalanmıştı. Daha sonra sözleşmelerin Nazi hükümeti tarafından onaylanması şart koşulmuştu. Hâlbuki Nazi hükümetinin bütün adayların sözleşmelerini feshetme yetkisi vardı. Naziler, Türk projesine dışarıda kültür propagandası operasyonu olarak bakmaya başlamışlar, sık sık ya bir sözleşmeyi iptal ediyor veya iki adaydan hangisinin tercih edileceğini belirliyorlardı. Gerçekten, Naziler Türkiye'deki Almanları yakın takibe almışlardı. Harp bitince Alman konsolosluğu hala Alman pasaportu olan bütün erkeklere askerlik hizmeti için davetiye gönderdi. Bütün Yahudilerin pasaportları iptal edildi. Fakat Yahudilerin yaklaşık yarısı veya çeyreği pasaportlarını ellerinde bulundurdu. Alman celpleri iptal edilmedi. Bir gün Asur Medeniyet Tarihçisi Hans Güterbock (1949'dan sonra Chicago Üniversitesine geçmişti) arabası ile evinin önüne gelince, kapıları açık Alman konsolosluğunun bir arabasının sokakta park etmiş olduğunu gördü. Askerlik belbini orada aldı. Fakat konsoloslukta, üniversite hocalarının askerlik hizmetinden muaf olduklarını, çünkü onların önemli bir kültür propagandası işi yaptıklarını söyledi. Güterbock 1935'te Ankara Üniversitesine katıldı ve daha sonra İstanbul Üniversitesinde ilk görevlendirilen bir Alman profesörün kız kardeşi Frances Hellman ile evlendi”.

“Türkiye’deki Alman akademik topluluğu birbiri ile bağlarını çok iyi korumuştur. Güterbock’un dediğine göre sadece Ankara’da 50 kadar Alman aile vardı. Fakat onun hanımına göre, elbette Alman yüksek sosyal hayatı İstanbul’daydı. Çeşitli dallarda öğretim yapan Alman profesörlerin ortak bir çalışması bir dergi yayınlamak oldu. Bu bilim adamları Almanya’da veya Avusturya’daki dergilerde yayın yapamıyorlardı. Harp döneminde Amerikan dergilerine ise kesinlikle ulaşamıyordu. Alman hocaların tek yayın yapma imkânı Türk dergileriydi. Bunu yapmak için yazarlar çalışmalarının bir nüshasını Türkçe yazmak zorundaydılar. Bazı yayınevleri Türkçe dışındaki dillerde sadece çalışmanın özetini kabul ediyorlardı. Bu önemli bir fark meydana getirmedir. Türkiye dışından hiç kimse Türkçe dergileri okumuyordu. Bunun için Alman akademisyenler Şarkiyatçılıktan Sanskritçeye kadar her hangi bir bilimsel çalışmayı yayınlamak için kendi yayın sistemlerini kurdular. 18 sayı kadar devam eden bu dergi, Almanca dili konusunda tecrübeli olan Türkiye’deki özel bir yayınevi tarafından basıldı. Fakat satışını Alman ilim adamları kendileri yapmak zorunda kaldı”.

“Türkçe ders anlatmak, hatta çok ciddi lisan çalışanlar için bile zordu. İlk yıllarda Alman profesörlerin sınıflarda bir açıklayıcı bulundurmalarına izin verildi. Friedrich Dessauer Ankara’da 1934’ten 1937’ye kadar bulunmuş ve Bremen Radyosundaki bir mülakatta, Almanya’da eğitim görmüş bir okutmanın dersini cümle cümle tercüme ettiğini söylemişti. “Bu dersi uzatıyordu, fakat biz Alman profesörleri kısa ve öz ve ayrıca açık anlatmaya zorluyordu.”, demişti. Hans Güterbock derslerini öğrencilere gayri resmi anlatacak kadar Türkçeyi ancak beş yılda, resmi olarak anlatacak kadar, ancak ülkeyi terk etmeden önce, yani sekiz yılda öğrendi. Fakat hanımı şuna dikkat çekti “Onun mesleği dilbilimdir. Diğerleri bu dili çok geç öğrendiler veya hiç öğrenemediler”.

“Öğrenciler Türkiye’nin her tarafından gelmişti. Onların çoğu köylü veya asker çocuklarıydı. Bu iki grup o dönemde ülke nüfusunun büyük bir kısmını meydana getiriyordu. Bu öğrencilerin bir kısmı daha önce hiç elektrik ışığı görmemişti. Fakat bunlar Dessauer’den biyofizik, Güterbock’tan Hitit tarihi ve Philipp Schwarz’tan modern tıp teknikleri öğrenmeye gelmişlerdi. Ve bunu çok iyi başardılar”.

“Çoğu Alman Türkiye’ye alışamadı ve sözleşmeleri bitene kadar veya Amerikan vizesi için gerekli olan Türkiye pasaportunu koruyabilmek üzere Türkiye’yi terk etmedi. Bunun için aralarında sık sık görüşmeler yapmışlar. Akademik kariyerlerinin başlangıcında olan genç Türkler kendilerinin hakları olan kadroları işgal ettiklerini düşündükleri Alman Profesörlerini gücendirmişti. 1948’de içlerinde Güterbock’un da bulunduğu Ankara’daki beş Şarkiyatçının, üç aylık süre içinde işlerini terk etmeleri istendi. Güterbock, Türkiye’deki Alman bilim insanlarının hemen hemen yarısının ABD’ye göç ettiğini tahmin etmişti. (Schulzes 1937’de, Güterbock 1949’da ABD’ye gitmişti). Diğer bir kısmı farklı Avrupa ülkelerine veya savaş bittikten sonra Almanya’ya döndü. Fakat bazıları ayrılmadı ve işlerini yılmadan yapmaktan memnun kaldı; İşte Philipp Schwarz’ın sözleri şöyledir: “Modern medeniyetin ve insanlık duygusunun temeli olan

ruha sadık kalmak için ve tarihin bu karanlık günlerinde de olsa, bu ruhu binlerce yetenekli genç insana vermek için (kaldık).”

Schwartz (1894-1977) İstanbul Üniversitesindeki 18 yıllık tecrübelerine dayanarak “İstanbul Üniversitesinin bugünkü durumu ve istikbali, 1950-1951” adlı 55 sayfalık bir rapor hazırlamıştır (Schwartz, 1951). Bu raporda özet olarak 1933 üniversite reformundan istenen başarının elde edilmemesini iki ana sebebe bağlamaktadır: 1. Gençliğin kendine güveninin olmaması, 2. Gençlerin ülke yöneticilerine güvenmemesi. Başka tali sebepler arasında 1933 yılında Türkiye’ye getirilen meşhur bilim adamlarından çoğunun 5 yıl gibi kısa zaman içinde ülkeden çıkarılması olarak gösterilmiştir. Schwartz üniversitenin geleceği için 4 temel tedbir teklif etmiştir: 1. Olgunluk sınavını vermiş her lise mezunu isterse üniversiteye girsin, 2. Bütün üniversite mensupları tam gün çalışsın, 3. 1933 yılında başlatılan üniversite reformu yeniden başlatılsın, 4. Üniversite muhtariyetini korusun fakat devlet tarafından denetlensin. Kendi ifadesi ile şöyle demektedir: ”Ancak kat’i ehemmiyeti haiz olan bir noktayı tebarüz ettirmek isteriz ki, o da Amerika, İngiltere, Almanya, İsviçre gibi eski üniversitelere malik olan memleketlerde üniversitelerin durumları ve tekâmülleri her zaman üniversitenin dışındaki makamlar vasıtası ile kontrol edildiğidir”(Schwartz, 1951).

Namal (2012) ilk yıllar için şunları yazmaktadır: “Bu yıllarda, faşist Alman diktatör Hitler’in zulmünden kaçan pek çok değerli bilim adamı, en özgür ülke saydıkları Türkiye’ye sığınmaya başlamışlardı. Bu büyük bilginlerin ülkemize kazandırılması için, Türk üniversitesine alımları ve alışabilecekleri ortam hazırlanmıştır. Bu bilim adamlarıyla yapılan anlaşmalarla tespit edilen plan şöyleydi: Bu bilim adamları kısa zamanda Türkçe öğrenecek ve derslerini Türkçe vereceklerdi. Beş, on yıl içerisinde Türk doçentler yetişmiş olacak ve kürsüleri devralacaktı. Fakat Alman bilim adamları arzu edilen süre içerisinde Türkiye’de tutulamadığından, bu uygulama kısmen başarılı olabilmıştır. Öte yandan, bu hocaların yerini alacak birçok değerli doçentin tam zamanlı olarak üniversiteye bağlanmaları sağlanamamıştı. Buna rağmen üniversitenin verimi, Darülfünun devrinin kat kat üstündeydi. Bu dönemde Batı bilim dünyasının tanıdığı ve orijinal araştırmaları klasik kitaplara geçmiş bilim adamlarımız yetişmiştir” (Namal, 2012). Akademik olarak pek çok yerli genç yetiştirilmiş ve ilk 10 yılda 50 doktora yaptırılmıştır (Namal, 2012).

İlk yıllar kısaca değerlendirilince, İstanbul’da 4 ana fakülte açıldığı ve çok iyi bir öğretim kadrosu ile öğretime başlandığı görülür. Bu dört fakültenin birinin Edebiyat Fakültesi, diğerinin Fen Fakültesi olması dikkat çekicidir. Bundan dile ve temel bilimlere ne kadar değer verildiği anlaşılır. Ayrıca Türk dili ve diğer filoloji bölümlerinin açılması da çok sağlam bir üniversite kurulduğunu göstermektedir. Yabancı öğretim üyelerinden kısa zamanda Türkçe öğrenmeleri, derslerini Türkçe vermeleri ve Türkçe kitap yazmaları istenmiştir. Bunlar yerine getirilmesi çok zor olan hususlar olmasına rağmen, çoğu yabancı Türkçe öğrenmiştir. Ve ilk 9 yılda 352 kitap yayına hazırlanmıştır. Bu eserlerin çoğunu mülteci öğretim üyeleri yerli meslektaşları ile birlikte

hazırlamışlardır. Bu ise Türkçe yayına ne kadar değer verildiğini göstermektedir. Ayrıca bu husus, ancak ana dilde konular kolay öğrenilir ve öğretilir bir bakıma eski bir belgesi gibidir.

Üniversite ile ilgili bu genel bilgilerden sonra üniversite kalitesini belirleme kriterleri değerlendirilecektir.

3. DİL

Eğitim ve öğretimin temel vasıtası dildir. Eğitim tarihi boyunca öğretim sistemleri dillerle beraber yürümüş ve bunlar karşılıklı etkileşim içinde olmuşlardır. Diller (lisanlar) ile üniversitelerin niteliği arasında da sıkı bir bağ vardır.

Bir ülkede dil konusu en genelde 4 ana başlığa ayrılabilir: 1. Konuşulan ana dil, 2. Konuşulan ikinci dil, 3. Devletin resmi dili, 4. Yabancı diller.

Önce dünyada en çok konuşulan dillere bir göz atalım. İngiltere’de hazırlanan bir listeye göre 2012 yılında dünyada en çok konuşulan diller ve konuşan nüfus sayıları Tablo 9’da verilmiştir (www.jonsay.co.uk/.../Most_Spoken_Languages_in_the_World.html).

Tablo 9 En çok konuşulan diller ve konuşan nüfus sayıları

Sıra No

Dil

Ana dil olarak konuşanlar

İkinci dil olarak konuşanlar

Konuşulan ülke sayısı

1

Çince (Mandarin)

1020 milyon

Bilinmiyor

3

2

İspanyolca (Spanish)

380 milyon

120 milyon

21

3

İngilizce (English)

360 milyon

250 milyon

54

4

Arapça (Arabic)

320 milyon

Bilinmiyor

26

5

Hintçe (Hindu-Urdu/Hindustani)

260 milyon

185 milyon

2

6

Portekizce (Portuguese)

240 milyon

Bilinmiyor

9

7

Bengalce (Bengali)

220 milyon

130 milyon

2

8

Rusça (Russian)

150 milyon

124 milyon

13

9

Japonca (Japanese)

127 milyon

Bilinmiyor

2

10

Fransızca (French)

115 milyon

150 milyon

29

11

Almanca (German)

100 milyon

80 milyon

7

12

Pendap dili (Punjabi)

88 milyon

20 milyon

1

13

Türkçe (Turkish)

80 milyon

Bilinmiyor

2

14

Telugu dili (Telugu), (Hindistan)

76 milyon

Bilinmiyor

1

15

Korece (Korean)

74 milyon

2 milyon

3

16

Vietnamca (Vietnamese)

7 milyon

Bilinmiyor

1

17

İtalyanca (Italian)

60 milyon

20 milyon

6

80 milyondan fazla insan tarafından konuşulan Batı dilleri: 1. İspanyolca, 2. İngilizce, 3. Portekizce, 4. Fransızca ve 5. Almanca iken, en çok konuşulan Doğu dilleri ise sırasıyla 1. Çince, 2. Arapça, 3. Hintçe, 4. Bengalce, 5. Rusça, 6. Japonca ve 7. Pencap dileridir. Doğu'nun nüfusu ve ekonomideki gelişme hızı dikkate alınır, Doğu dillerinin giderek önem kazanacağı anlaşılır. Tabloya göre 2 ülkede 80 milyon kişi Türkçe konuşmaktadır.

İlk Türkçe sözlük Kaşgarlı Mahmut tarafından 1072 yılında Divan-ı Lügat-ı Türk adı ile yayınlanmasına rağmen (Atalay, 2006), Türkiye'de Osmanlılar döneminde okullarda uzun zaman Türkçe dersi okutulmamıştır. 1861 yılında Maarif Nezareti öğretim dilini Türkçe olarak benimsemiş ve 1869 yılı Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin Mekatib-i Sıbyaniye (Çocuk Mektepleri) bölümünde Türkçe programı için talimat konmuştur. 1874'te Öğretmen Okullarına ve daha sonra diğer okullara Türkçe dersi konmuştur. Kısacası 1869 yılına kadar Türkiye'de okullarda Türkçe öğretilmiyordu (Altan, 2008). Aynı nizamnamede İstanbul'da bir Darülfünun kurulması tasarlanıyordu. Türkçe dersi konduktan sonra bile Türkiye'de 1940'lara kadar okullarda Türkçe grameri öğretilmemiştir. Osmanlı Devleti'nin çöküş sebeplerinden birisi olarak devletin bir dil birliği sağlayamaması gösterilmektedir (Lewis, 2011).

Öte yandan 1492'de İspanyolcanın grameri hazırlanmış ve İspanya ve Güney Amerika'da dil birliği sağlanmasına adım atılmıştır.

Fransızcanın ilk sözlüğü 1694 yılında yayınlanmasına rağmen Fransızca kısa sürede geliştirilerek bir dünya dili haline getirilmiştir (Selçuk, 2009).

Önce tarihten bir örnek olarak Osmanlılar döneminde İTÜ'deki konuşulan dil ve yabancı dil konusuna kısaca bakalım. 1773 yılında Mühendishane-i Bahri-i Hümayun olarak kurulan mühendishane, 1795'te Mühendishane-i Berri-i Hümayun, 1883'te Hendese-i Mülkiye, 1909 yılında Mühendis Mektebi Âlisi, 1928'de Yüksek Mühendis Mektebi olmuş ve 1944'te İstanbul

Teknik Üniversitesi adı ile üniversiteye dönüştürülmüştür (Çeçen, 1990).

Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da okutulan dil dersleri şöyledir:

1. Sene: Hüsn-ü hat (güzel yazı) , İmla(dikte), Arapça, Fransızca.

2. Sene: Arapça, Fransızca.

3. Sene: -.

4. Sene:-.

Hendese-i Mülkiye Mektebi'nin kuruluş Düstur'unda kayıtlı dil dersleri aşağıda gösterilmiştir (Çeçen, 1990).

1.Sene: Kitabet-i Osmaniyye, Fransızca

2.Sene: Kitabet-i Osmaniyye, Fransızca

3.Sene: Kitabet-i Osmaniyye, Fransızca

4.Sene: Fransızca.

Hendese-i Mülkiye'de 1908 yılında okutulan dil dersleri şöyledir (Karaca, 2012):

1. Sene: Kavaid-i Kitabet (Yazışma Kanunları), Fransızca.
2. Sene: Kitabet-i Osmaniyye, Fransızca
3. Sene: Kitabet-i Osmaniyye, Fransızca
4. Sene: Kitabet-i Osmaniyye, Fransızca
5. Sene: Fransızca
6. Sene: Fransızca
7. Sene: Fransızca.

Ayrıca *sınıfa giriş* sınav programında, Lisan-ı Osmanî %10, Kitabet %10 ve Fransızca %10 puanla dile ağırlık veriliyordu.

Dil üniversitenin hem öğretimde hem yayında ana vasıtalarından biridir. Klasik anlamda üniversite dil demektir. Her şeyden önce üniversitede kavram ve terimlerin doğru öğretilmesi lazımdır.

Dünyanın en iyi üniversitelerinde dilleri inceleyen ve öğreten lisansüstü dil programları da en iyilerdendir. Gelişmiş ülkelerde başta resmi dil olmak üzere bütün dillerde çok kaliteli dil ve dil bilimi programları sürdürülmektedir. Her ülkede üniversiteler kendi lisanlarını geliştirmek üzere lisansüstü programlar kurmuşlar ve geliştirmişlerdir.

ABD'nin Resmi dili İngilizcedir. 2009 yılında ülkelerinde değerlendirmeye alınan 150 adet **İngilizce lisansüstü dil**

programı arasında (İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümleri için) en iyi üniversite sıralaması şöyledir (US News and World Report, 2013 Edition):

1. *University of California, Berkeley*
2. *Stanford*
3. *Yale University*
4. *Columbia*
5. *Harvard*
6. *University of Pennsylvania*
7. *Cornell*
8. *Princeton*
9. *University of Chicago*

10. *Duke University.*

Bir kısmı özel olan bu üniversitelerin hemen hemen her bölümünün lisansüstü programı da dünyada ilk sıralardadır.

Batı üniversitelerinde resmi dili öğretmeye, özellikle yazmaya, üniversite programlarında ağırlık verilmektedir. Örnek olarak, *University of California, Berkeley*'de 4 yıllık inşaat mühendisliği bölümünün 2012 yılı ders planı haftada saat olarak Tablo 10'da gösterilmiştir

(www.ce.berkeley.edu/system/files/assets/.../FourYearDegree_F10_wnw_0.pdf). Bu tablodan görüldüğü gibi bu üniversitede inşaat mühendisliğinden mezun olabilmek için gerekli olan toplam en az 120 kredinin ilk sene 8'i, yani %6,7'si, resmi dile ve daha sonraki yıllar 16 kredisi, yani %13,3'ü, tarih gibi beşeri ve sosyal bilimler derslerine ayrılmıştır. Dil ile beşeri ve sosyal bilimler toplamı 24 kredi olmakta, başka bir ifade ile toplam kredilerin %20'sini oluşturmaktadır. Bu durum resmi dil ile beşeri ve sosyal bilimlere ne kadar önem verildiğini göstermektedir. Dikkat edilirse ders planında herhangi bir yabancı dil dersi olmadığı görülür. Ayrıca ödevler çok ağırlıklı olduğu için 120 kredi ile mezuniyet dikkat çekicidir.

Tablo 10 University of California, Berkeley'de 4 yıllık İnşaat Mühendisliği Bölümünün ders planı

SINIF

DERSLER

YARIYIL

GÜZ

BAHAR

1.

Genel Kimya

4

Mühendislik Tasarım ve Analizi

3

Bilgisayar Programlamaya Giriş

4

Matematik-1

4

Matematik-2

4

Fizik-1

4

İnşaat ve Çevre Mühendisliğine Giriş

1

Okuma ve Kompozisyon Dersi -1 (İngilizce)

4

Okuma ve Kompozisyon Dersi -2 (İngilizce)

4

Toplam

16

16

2.

Temel Bilimler (Seçmeli -2)

4

Zemin Mekaniğine Giriş

3

Yapı malzemesi

3

Mühendislik Veri Analizi

3

Sürdürülebilirlik Dersi (Seçmeli -3)

3

Matematik -3

4

Matematik – 4

4

Fizik -2

4

Beşeri ve Sosyal Bilimler Dersi -1

4

Toplam

15

17

3.

Temel Akışkanlar Mekaniği

4

Yapıların Mekaniği

3

Temel (core) Ders (Seçmeli-4)

6

6

Mühendislik Bilimi (Seçmeli-5)

3

Beşeri ve Sosyal Bilimler Dersi -2 ve -3

4

4

Toplam

14

16

4.

İnşaat ve Çevre Mühendisliğinde Sanat ve Bilim Teknikleri

1

Mühendislik Dersi (Seçmeli-6)

9

6

Tasarım Dersi (Seçmeli -7)

3

Beşeri ve Sosyal Bilimler Dersi-4

4

Serbest Ders (Seçmeli)

3

Toplam

13

13

ABD’de sadece, resmi dil olan İngilizce programlar yoktur. Fransız Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı, İspanyol Dili ve Edebiyatı, Portekiz Dili ve Edebiyatı ve Dil Bilimi programları gibi yabancı dil programları da vardır. Bunların da her birinde 100’e yakın üniversitede her bir program en iyisinden başlayarak sıralanmaktadır.

Fransız Dili ve Edebiyatında (Goldberger et al., 1995) ilk sıralarda 1. Yale, 2. Princeton ve diğerleri, 3. Duke, 4. Columbia, 5. *University of Pennsylvania* yer almaktadır.

Alman Dili ve Edebiyatında ise; 1. University of California, Berkeley, 2. Princeton, 3. Cornell, 4. Harvard, 5. Yale üniversiteleri ilk sıralardadır.

İspanyol Dili ve Edebiyatında; 1. Columbia, 2. Duke, 3. Brown, 4. Princeton, 5. University of Virginia üniversiteleri ilk sıraları almışlardır.

Dil Biliminde (Linguistics) ise 1. MIT, 2. Stanford, 3. University of California, Los Angeles, 4. University of Massachusetts at Amherst, 5. *University of Pennsylvania* yer alıyor.

Yukarıdaki değerlendirmelerden görüleceği gibi belli üniversiteler sadece dil programlarında değil hemen hemen diğer bütün programlarda da en ön sıralardadırlar. Kısacası dünyanın en iyi üniversiteleri dil programlarında da en önde yarışıyor.

1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı YÖK Kanununda üniversitelerin fen fakültesi ve edebiyat fakültesi kurmaları şart koşulmuştur. Hatta Üniversitelerde 2 yıl okutulmak üzere Türkçe dersi konmuştur. Böylece üniversitelerde bir dil şuru oluşturulmak istenmiştir. Bununla birlikte bazı üniversitelerde Türk Dili ve edebiyatı bölümleri hala açılmamıştır. Kısaca Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü olmadan ülkemizde iyi bir üniversite olunamayacağı açıktır. Türkçeyi iyi bilmeyen bir kimsenin yabancı dil öğrenmesi, kitap yazması vs. nasıl olur? Kendi dilini çok iyi öğrenen bir kimse yabancı dilleri daha kolay öğrenir. Bilim dil ile öğrenilir, dil ile öğretilir ve yayılır. İnsan en iyi kendi dilinde öğrenir ve öğretir. Türkçenin bilim dili olmasında ve gelişmesinde üniversitelerimizin katkısı olmalıdır. Üniversite Türkçe telif ve tercüme eserlerin yazılıp basılmasını ve yayılmasını teşvik etmeli, desteklemelidir. Bilginin topluma yayılması ve üniversitenin topluma katkısı ancak bu yolla olur. Ayrıca bir üniversite mezununun resmi dide yazışma yapabilme ve bir rapor yazma becerilerinin geliştirilmesi lazımdır.

İyi bir üniversite için sadece resmi dil değil, yabancı diller de öğretilmelidir. Bugün yani, 21 inci yüzyılda her üniversite mezunu en az bir yabancı dil öğrenmesi şarttır. Türkiye’de yabancı dil deyince sadece İngilizce akla gelmektedir. Bunun yanında (a) Fransız, (b) Alman, (c) Çin, (d) Arap, (e) Fars, (f) Rus ve (g) İspanyol dili bölümleri de kurulması gerekir. Üniversitede yabancı dil öğretmek için yabancı dil okulları, yabancı dil öğrenme yaz kampları, çeviri okulları, yabancı ülkeler üzerine uzman yetiştirme fakülteleri açılabilir (Sinanoğlu, 2002).

4. TARİH

Tarih, dil gibi beşeri bilimlerin ana disiplinlerinden biridir. Tablo 8'den görüldüğü gibi Almanya'dan Türkiye'ye iltica eden bilim insanlarının etkisi ile 1933'lerde Ankara'da bir üniversite kurma hazırlıkları Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesinin kurulması ile başlatılmıştır. Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında Ankara'da ilk kurulan fakültenin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi olması tarihin dil kadar önemli olduğunu gösteren bir husustur. Türkiye'de sosyal bilimler alanında seçkin bir yeri bulunan bu fakültenin kuruluş yasası 22 Haziran 1935'te 2035 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 1936 yılında 195 öğrenci ile öğretime başlayan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 13 Haziran 1946'ya kadar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet göstermiş, bu tarihten itibaren 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile Ankara Üniversitesinin bünyesinde yer almıştır.

Bir üniversitede, tarih bölümü iki bakımdan önemlidir. Birincisi, üniversitenin her bölümünde, öğrencilerin tarih şuurunu arttırmak üzere ilk yıllarında bir veya iki yıl süre ile tarih okutulmaktadır. Bu derslerin bir okutman yerine, en az doktora yapmış bilgili bir öğretim üyesi tarafından öğrenciye aktarılması öğrenci üzerinde bilgi, derse ilgi ve üniversite algısı açısından son derecede önemlidir. Fakat bu öğretim üyelerinin ders yükü altında ezilmeden bilimsel çalışmaları sürdürebilmeleri için her birine düşen ders yükü haftada 10 saati geçmemelidir. İkincisi, üniversitede sadece inkılâp tarihi değil, medeniyet tarihi, bilim tarihi gibi tarih dersleri de okutulması gerekir. Bu bakımlardan tarih bölümü bir üniversitenin temel bölümlerinden biri sayılmalıdır. Öğrenciler hem batı, hem doğu kültür ve tarihi hakkında bilgi sahibi olabilmelidir.

Özetle, iyi bir üniversitede tarih bölümü bulunmalıdır.

1. 5. TEMEL BİLİMLER

Temel bilimler ana konuları itibarıyla,

(1) Bilgisayar Bilimleri,

(2) Biyoloji Bilimleri

(3) Fizik

(4) İstatistik

(5) Kimya,

(6) Matematik

(7) Yer Bilimleri'dir.

Temel bilimler denince akla fen bilimleri ve matematik gelir. Matematik dersi almadan hemen hemen üniversitenin hiçbir bölümünden diploma alınmaz. Üniversiteden aşağıdaki alanlardan mezun olmak için iyi matematik ve istatistik bilmek gerekir (www.unbc.ca/math/MathImportance.htm):

1. Fen Bilimleri (Kimya, fizik, mühendislik gibi)

2. Hayat ve sağlık bilimleri (Biyoloji, psikoloji, eczacılık, hemşirelik gibi)

3. Sosyal bilimler (Ekonomi, iletişim, dilbilim, eğitim bilimleri, coğrafya, antropoloji gibi)

4. Teknoloji bilimleri (bilgisayar bilimleri gibi)

5. İşletme ve ticaret

6. Sigortacılık

7. Tıp.

Fizik ve kimya ile tabiat olaylarının fizik ve kimyası, biyoloji ile canlıların hayatı daha iyi anlaşılır. Dünyadaki pek çok üniversitede üniversite fiziği, genel kimya, yüksek matematik gibi temel bilimler pek çok bölümde okutulmaktadır.

Üniversitelerin en önemli bölümlerinin biri temel bilimler olmalıdır. Temel bilimler bölümleri kuvvetli olan üniversitelerin bilimin temelleri de kuvvetli olur.

Büyük ülkeler uzun yıllardan beri en yetenekli öğrencilerini temel bilim bölümlerine (Fizik, Kimya, Matematik, Biyoloji) yönlendiriyorlar ve bu konulardaki araştırmalara büyük ödüller veriyorlar.

Üniversitelerde temel bilimler hem ders hizmeti veriyor, hem de temel araştırmaların ana unsuru oluyor. Birçok uygulamalı araştırmanın ve sanayi teknolojisinin temeli temel bilimlere dayanır.

Türkiye’de üniversitede temel bilimler derslerini herhangi bir öğretim üyesi verebilir şeklinde yanlış bir kanaat vardır. Seçkin bir üniversitede bu asla mümkün değildir. Bir istatistik dersini veya bir matematik dersini ancak o konuda doktora yapmış bir kimse hakkıyla anlatabilir.

Kısaca iyi bir üniversite için temel bilimler bölümlerinin kuvvetli olması gerekir.

1. 6. ÖZGÜN EKOL KURMA

İstanbul Üniversitesinde Fen Fakültesi ve Matematik Enstitüsü'nün kuruluş yılları için Namal (2012) şunları yazmaktadır:

“Fen Fakültesi’nde görev alan yabancı bilim adamlarının önde gelenlerinden biri de Richard Edler von Mises’tir. Berlin Üniversitesi’nden gelerek 1930’lu yıllarda olasılık hesabı alanında ve hatta uygulamalı matematiğin hemen hemen bütün dallarında dünya çapında bir otorite olan Mises, Kerim Erim ile Matematik Enstitüsü’nü yönetmiştir. Nissen’e göre o, mülteci profesörler çevresinde “*en tecrübeli olanı ve en çok hürmet edilenidir.*” Matematikçi ve pozitif felsefenin temsilcisi olarak Türkiye’de de büyük çapta isim yapmıştır. Mises, Harvard Üniversitesi’nin kendisine yaptığı daveti kabul ederek, 1939’da Amerika Birleşik Devletleri’ne gitmiştir.

Mises’in Türkiye’deki yılları hakkında Cahit Arf, Erdal İnönü’ye şöyle bir itirafta bulunmuştur: “*Biz , o zaman İstanbul’a gelen değerli profesörlerden daha çok yararlanabilirdik. Ama yapamadık. Örneğin von Mises’la beraber çalışmak yerine, ben de Ratip (Berker) de, onunla aynı düzeyde olduğumuzu gösterme çabası içine girdik, iyi bir işbirliği yapamadık. Oysa örneğin Polonyalılar, Fransızlarla işbirliği yaparak Polonya’da fonksiyonel analiz konusunda özgün bir ekol kurdular. Biz de belirli bir alanda öncü olarak ortaya çıkabilirdik, bu fırsatı kaçırdık*” (Namal, 2012).

Türkiye’de belli kollar tespit edilip o kollarda dünyada var olacak ekoller oluşturmaya karar verilmesi gerekir. Elbette bu karar verildikten sonra gerekli mali kaynak, altyapı ve donanımlar sağlanacaktır. Dünyanın hiçbir ülkesinde bütün üniversitelerin bütün kollarını en yüksek seviyeye getirme hedefi yoktur ve olamaz. Çünkü bu ekonomik ve pratik bakımdan mümkün değildir. Biz de her konuda dünyada bir numara ekol oluşturamayız. Üniversitelerde Özgün ekoller hedeflenirken, ülkenin imkânları ve ihtiyaçları ile üniversitenin bulunduğu bölgenin problemleri esas alınmalıdır. Deneysel fizik, organik kimya, uygulamalı matematik, nükleer enerji gibi bir konunun en iyi uzmanları bir araya getirilmeli ve bazı üniversitelerde bir ekol oluşturulmalıdır.

1. 7. ÜNİVERSİTE BÖLÜMÜ

Üniversite bütün kâinat bilimlerini kapsayan kurum (üniversal) demektir. ABD’de bugünkü eyalet (state) üniversiteleri başlangıçta “Tarım ve Makine koleji (*Agricultural and Mechanical college*) olarak kurulmuştur. Ama şimdi bunların çoğu eyaletlerinin her bölümü olan en iyi üniversiteleri oldu.

Texas A and M

üniversite adı buna bir örnektir. MIT teknoloji enstitüsü olarak kurulmuştur. İngiltere’de *politeknik*

olarak kurulan pek çok kurum bugün üniversite haline getirilmiştir. Türkiye’de bazı üniversiteler önce

Mühendislik Mimarlık Akademisi

olarak kurulmuştur. Üniversitelerimiz bütün kâinat bilimlerini kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Bilindiği gibi bölüm amaç, kapsam ve nitelik yönünden bir bütün teşkil eden, fakültelerin ve yüksekokulların eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama birimidir. Bölümlerin kuvvetli olması ile üniversite kuvvet bulur. Üniversiteler arasında sıralama yapıldığı gibi bölümler arasında da sıralamalar yapılmaktadır. Bölüm sayılarına ve türlerine göre üniversiteler şekillenir ve çeşitlenir. Bölümler ve bilimler, 1. Fen, 2. Sosyal bilimler, 3. Güzel sanatlar olmak üzere 3 ana gruba ayrılır. Öğrencilerin meslekleri dışında, ilgi duydukları herhangi bir alanda bilgi edinmeleri, bazı yeteneklerini geliştirebilmeleri, genel bilgi ve görgülerini arttırabilmeleri için üniversitelerin fen, sosyal bilimler ve güzel sanatlar dallarında çeşitli bölümler bulundurmaları çok faydalıdır. Üniversite kavramı bütün bilimleri kapsadığına göre bir üniversitenin zenginliği her bir gruptan en az bir bölümün bulunması ile ortaya konabilir. Başlangıçta özel amaçlarla üniversiteler kurulmuş olduğu halde bunlar giderek bölüm çeşitlerini arttırarak zenginleşmişlerdir.

**Bazı ülkelerde her yıl yayınlanan raporlarla bütün 4 yıllık üniversiteler tanıtılmaktadır. Bu raporlarda üniversite adı, devlet veya vakıf üniversitesi olduğu, kuruluş yılı, kampus alanı, öğrenci sayısı, yıllık geliri, toplam öğrenci sayısı, tam gün öğrenci sayısı, kız öğrenci oranı, öğrencilerin kökenleri, giriş puanları, toplam öğretim üyesi sayısı, tam gün çalışan öğretim üyesi sayısı, doktoralı öğretim üyesi oranı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı, akademik takvim, kampaştaki bilgisayar terminal sayısı, öğrencilerin barındığı yerler, spor faaliyetleri, standart testler, okul ücretleri, mali destek bursları, başvuru seçenekleri gibi bilgiler ayrıntılı bir şekilde verilmektedir ([Four - Year Colleges 2013 \(Peterson's Four - Year ... - Amazon.com](#)
[www.amazon.com](#) › ... › [Colleges](#)**

).

Ayrıca 1800 tane iki yıllık yüksek okullar için de her yıl raporlar hazırlanmaktadır (Peterson's, 2012. www.amazon.com/Two-Year-Colleges...Pet...)

Derslerin Kalitesi: Derslerin kalitesi dünyanın çeşitli yerlerinde giderek düşmektedir. Bölümlerde ölçme, değerlendirme, denetleme ve müeyyide uygulama sistemi getirilmelidir. Uygulamalı derslerde, ders verecek öğretim üyelerinin uygulama ve sanayi tecrübesi aranmalıdır. Her dönem her hocanın en az bir, en çok üç ders vermesi sağlanmalıdır. Araştırma görevlilerinin değil derse, uygulamaya girmeleri de önlenmelidir.

Laboratuvar: Pek çok ders ve araştırma, laboratuvar ölçme ve incelemesi ile yapılabilmektedir. Laboratuvarların alt yapıları, ölçme sistemleri, malzeme ve eleman tedariki, dünya standartlarının altına düşmemelidir. Bunun için laboratuvarlar üniversite dışından bir kurum tarafından kredilendirilebilir.

1. 8. ENSTİTÜ

Bazı ülkelerde her yıl yayınlanan raporlarla üniversitelerin lisansüstü programları tanıtılmaktadır. ([Amazon.com: Graduate Schools in the U.S. 2011 \(Peterson's ... www.amazon.com/Graduate-Schools...Pete...\)](http://Amazon.com:GraduateSchoolsintheU.S.2011(Peterson's...www.amazon.com/Graduate-Schools...Pete...))). Ayrıca uzmanlıklara göre de lisansüstü program kılavuzları hazırlanmaktadır. Örnek olarak mühendislik ve uygulamalı bilimlerde 77 disiplinde 3800 program tanıtılmaktadır. Sadece inşaat ve çevre mühendisliğinde inşaat tekniği, yapı, çevre, zemin mekaniği, hidrolik, tehlikeli malzeme yönetimi, harita bilimi, su kaynakları ve yangından korunma gibi 8 mühendislik programı göze çarpmaktadır (Peterson's Graduate Programs in Engineering & Applied Sciences, 2012).

Üniversitelerde lisansüstü programlar enstitüler tarafından yürütülmektedir. Bir lisansüstü program açılabilmesi için o dalda yetişmiş ve uzmanlaşmış belli bir sayıda öğretim üyesinin varlığının aranması gerekir. Her lisansüstü programda derslerin kalitesinin yükseltilmesi için derslerde en az 10 hafta ders, 3 ödev ve 3 sınav yaptırılmalıdır. Bu konuda ayrıntılı bir rapor tarafımızdan hazırlanmıştır (Ağırlioğlu, 2012b).

Her lisansüstü programda dersin başında yazılı ders notu dağıtılması istenmelidir. Lisansüstü öğrencilerine yeterli sayıda destek bursu sağlanması gerekir.

1. 9.000 BİLGİ KAYNAKLARI

Bilgi kaynakları kütüphaneler ve internet gibi vasıtalarıdır. Bugün üniversite kütüphanelerinin malzemeleri, hizmetleri hatta binalardaki mekânların mimarisi bile yeni teknolojilere göre yıldan yıla değişiyor (C&RL News, 2012).

Bir üniversite kütüphanesinde 1. Başvuru kaynakları (Temel kaynaklar, References), 2. Sosyal, kültürel, ekonomik ve politik kaynakları, 3. Eğitimle ilgili kaynaklar, 4. Türkçe sanat eserleri bulunabilmelidir. Stanford Üniversitesinde Türkiye’de 1920’lerde Türkçe basılan romanlar bile vardır.

Dünyada en çok kitap bulunan üniversiteler ve cilt sayıları Tablo 11’ de gösterilmiştir. Bunlar 15 milyon ile 8 milyon arasında değişmektedir (mazeremohamad.blogspot.com/.../top-10-). *İlk 50 üniversitenin her birinde en az 3,5 milyon cilt kitap bulunmaktadır* (www.collegexpress.com/lists/list/the-top-50-largest...libraries/747/). Genel olarak Türkiye’de üniversite kütüphaneleri diğer pek çok ülkenin üniversite kütüphanelerinden kitap sayısı ve dergi bakımından çok zayıftır. 1995 yılı verilerine göre Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde en çok kitap 750.000 ile Ankara Üniversitesindedir. Aynı yıla göre dergi sayılarında İTÜ ve ODTÜ kütüphaneleri 1262 dergi ile en önde bulunmaktadır. Dünyadaki zengin üniversite kütüphanelerinde bu sayı ortalama 30.000 civarındadır (Ağralıoğlu, 2001).

Tablo 11 Dünyada en çok kitap bulunan üniversite kütüphaneleri

SIRA NO

ÜNİVERSİTE

KİTAP SAYISI

1.

Harvard University

15.826.570

2.

Yale University

12.368.757

3.

University of Toronto

10.536.868

4.

University of Illinois-Urbana

10.524.935

5.

University of California-Berkeley

10.094.417

6.

Columbia University

9.455.312

7.

University of Texas–Austin

9.022.363

8.

University of Michigan — Ann Arbor

8.273.050

9.

University of California — Los Angeles

8.157.182

10.

University of Wisconsin

8.015.081

Kütüphanede basılı veya elektronik belirli kitap ve dergilere ulaşılma yollarının alt yapısı kurulmuş ve geliştirilmiş olmalıdır. Kütüphanelerin yeniden temelden ele alınması ve bilgi kaynaklarına erişimin hızlanması gerekir.

Kütüphane bir üniversitenin vitrini gibidir. Onun kaynaklarının güncel tutulması ve iyi işletilmesi üniversitenin itibarı ve kalitesine olumlu katkılarda bulunur. Üniversite kütüphaneleri, konunun uzmanı kişiler tarafından işletilmeli, en az 16 saat ve herkese açık tutulmalıdır.

10. MALİ KAYNAKLAR

Bir üniversitenin alt yapılarının tamamlanması, verimli işletilmesi, eksikliklerinin giderilmesi ancak yeterli mali kaynak sağlanması ile gerçekleştirilebilir.

Üniversiteler, kamu bütçesi yanında, gelir getirecek teknokent, araştırma merkezi, danışmanlık sistemi, ücretli kurslar gibi kurum ve hizmetlerle ek gelir kaynaklarına ağırlık vermeleri gerekir. Üniversiteler gelirlerini artırmaya çalışırken kurumlarının gelir ve giderlerini dengeleyecek ve önceliklerini belirleyecek şekilde bir işletme mantığı ile mali kaynaklarını değerlendirmek durumundadırlar.

11. ÖĞRETİM ÜYESİ VE PERSONEL

Üniversite kalitesinin en önemli unsuru öğretim üyesidir. Öğreticiyi iyi yetiştiremezseniz üniversitelerimizin kalitesi yükselmez. Meşhur söz: “Cami ne kadar büyük olursa olsun, imam bildiğini okur”.

Çağdaş üniversitelerde bir üniversitenin öğrencisi, o üniversitede öğretim üyesi olarak tutulmaz, başka bir üniversitede görevlendirilir. Öğrenci bir üniversiteden mezun olduysa başka bir üniversitede doktora yapar. Bu suretle bilginin iç üremesi önlenmiş olur (Sinanoğlu, 2002).

Bütün bölümler için her yıl öğretim üyesi bilimsel verimlilik indeksi belirlenmektedir. Bu indeks hazırlanırken öğretim üyesi sayısı, öğretim üyesine düşen kitap yayını, öğretim üyesine düşen bilimsel dergi yayını, öğretim üyesine düşen atıf sayısı, her makaleye düşen atıf sayısı, her öğretim üyesine düşen yeni araştırma geliri sayısı, her öğretim üyesine düşen toplam araştırma geliri, her öğretim üyesine düşen ödül sayısı esas alınmıştır.

Bir örnek olarak 2007 yılına ait inşaat mühendisliğinde en iyi 10 üniversitenin yayın sayıları ve atıf sayıları ile diğer bilimsel çalışmalarının bir kısmını gösterebilen bir liste Tablo 12’de verilmiştir. Bu listeden görüldüğü gibi bölümlerdeki öğretim üyesi sayısı 13 ile 49 arasında değişmektedir. Öğretim üyesine düşen dergi makale sayısı 4,39 ile 8,53 arasında değişmekte, öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı ise 16.59 ile 52.31 arasında kalmaktadır. (The Chronicle, 2012).

Tablo 12 2007 yılında ABD’de inşaat mühendisliği bölümlerinde öğretim üyesi bilimsel verimlilik indeksi en iyi 10 üniversite

Next Page >>

[<< Prev Page](#)

Üniversite

Öğretim üyesi bilimsel verimlilik indeksi

Öğretim üyesi sayısı

Öğretim üyesine düşen kitap yayını

Öğretim üyesine düşen bilimsel dergi yayını,

Öğretim üyesine düşen atıf sayısı

Öğretim üyesine düşen yeni araştırma geliri sayısı

Öğretim üyesine düşen ödül sayısı

1

[Princeton](#)

1.99

13

-

7.92

52.31

.92

.38

2

MIT

1.86

40

-

6.93

51.97

.43

.28

3

[U. of Illinois, Urbana](#)

1.76

15

-

7.6

26.07

.67

.13

4

[U. of California, Berkeley](#)

1.72

49

-

7.84

34.45

.37

.45

5

[U. of Wisconsin](#)

1.62

32

-

8.53

28.94

.41

.31

6

[Rensselaer Polytechnic Institute](#)

1.6

17

-

6.82

16.59

.82

.24

7

[Northwestern U.](#)

1.58

23

-

7.22

39.52

.52

.57

8

[U. of Michigan](#)

1.54

32

-

6.97

18.36

.44

.19

9

[Carnegie Mellon U.](#)

1.52

36

-

4.39

17.65

.67

.17

10

[U. of Iowa](#)

1.5

31

-

6.65

45.82

.45

.03

Bölümler arasında da yayın ve atıf sayıları bakımından büyük farklar vardır. ABD’de yaklaşık 150 üniversite arasında 1988-1992 yılları arasındaki 5 yılda bazı ana bölümlerde yapılan bilimsel yayın ve atıf sayıları belirlenmiştir. Üniversitelerin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü %25’lik dilimler için değerlendirmeler yapılmıştır (American Research University). Bu çalışmadan 150 en iyi üniversitenin yıllık ortalama değerleri hesaplanmış ve Tablo 13’te verilmiştir. Tablodan görüldüğü gibi tarih ve siyasal bilimlerde orijinal bilimsel makale yayınlamak en zor (en az), malzeme bilimi ve kimyada yayınlamak ise en kolay (en çok)’ dır.

Tablo 13 Çeşitli bölümlerin 5 yıllık ve yıllık ortalama yayın ve atıf sayıları

Grup

Bölüm

Bütün Programların 5 Yıllık Ortalaması

Bütün Programların Yıllık Ortalaması

Yayın/ Öğretim Üyesi

Atıf / Öğretim üyesi

Yayın/ Öğretim üyesi

Atıf/ Öğretim Üyesi

Beşeri Bilimler

Tarih

0,70

1,19

0,14

0,24

Psikoloji

3,71

12,83

0,74

2,57

Sosyoloji

2,14

5,51

0,43

1,10

Antropoloji

1,54

3,39

0,31

0,68

Sosyal Bilimler

Siyasal Bilimler

1,46

2,50

0,29

0,50

İktisat

2,72

5,43

0,54

1,09

Temel Bilimler

Kimya

10,52

55,88

2,10

11,18

Matematik

3,48

6,67

0,70

1,33

Fizik

7,83

43,33

1,57

8,67

Uygulamalı Bilimler

Malzeme Bilimi

11,84

47,48

2,37

9,50

Eczacılık

9,52

65,06

1,90

13,01

Astrofizik ve Astronomi

10,26

69,15

2,05

13,83

Molekül ve Genel Genetik

7,78

83,90

1,56

16,78

Kimya Mühendisliği

8,04

25,51

1,61

5,10

Nöroloji

8,16

65,34

1,63

13,07

Moleküler Biyoloji

7,64

70,18

1,53

14,04

Gelişme Biyolojisi

7,03

62,83

1,41

12,57

Fizyoloji

8,11

49,88

1,62

9,98

Biyomedikal Mühendislik

7,75

28,46

1,55

5,69

Elektrik Mühendisliği

5,03

13,71

1,01

2,74

Yer Bilimleri

4,71

24,82

0,94

4,96

Oşinografi

5,33

23,98

1,07

4,80

Ekoloji, Evrim ve Davranış

5,14

20,14

1,03

4,03

İstatistik ve Biyoistatistik

5,90

25,50

1,18

5,10

Makine Mühendisliği

4,38

8,65

0,88

1,73

Uzay Mühendisliği

4,06

15,79

0,81

3,16

İnşaat Mühendisliği

3,54

6,39

0,71

1,28

Endüstri Mühendisliği

3,68

4,85

0,74

0,97

Bilgisayar Bilimleri

3,06

6,17

0,61

1,23

Coğrafya

2,72

6,86

0,54

1,37

En iyi üniversiteler öğretim üyelerine yüksek maaşlar ödemektedirler. İlk ona giren üniversitelerde öğretim üyelerine (profesör, doçent ve yardımcı doçentlere) yılda ödenen ortalama ücret 110.000 ile 150.000 dolar arasındadır (university.pikimal.com/.../that-offer-a-high) . Üniversite kadrolarına yetenekli insanların kazandırılması için öğretim üyesi maaşlarının cazip hale getirilmesi elzemdir.

Master ve doktora programlarını yeniden ele alıp öğretim üyesi kaynağı olan bu son kademe tahsil kalitesi yükseltilmelidir. Bu konuda “Türkiye’de Lisansüstü Öğretimi Hakkında Rapor” başlıklı 13 sayfalık çalışmamıza bakılabilir (Ağıralıoğlu, 2012b).

Her üniversite öğretim üyesi yetiştirme sistemini iyi irdelemeli ve kadrosuna alacağı öğretim üyelerini adil ve doğru seçmelidir.

Öğretim üyeleri dışında üniversitede çalışan laborant, teknisyen ve diğer elemanlar üniversitelerin fiilen iş gören vazgeçilmez elemanları olarak çeşitli yönlerden desteklenmelidir. En azından ev problemlerinin çözümüne katkı sağlanmalıdır.

12. ÖĞRENCİ

Üniversiteler öğrenciler ile şenlenir ve değerlenir. Üniversitelerin öğrenci sayılarının çokluğu, kalitede olumsuzluklara rağmen, toplumlara etki açısından önemlidir. Dünyada en çok öğrenci bulunan ve bazıları açık öğretime yönelik olan üniversiteler Tablo 14'te gösterilmiştir (www.top10stop.com/.../what-are-the-bigge). Bunlardan biri de Türkiye'deki Anadolu Üniversitesidir.

Tablo 14 Dünyada en çok öğrencisi olan ilk 10 üniversite

SIRA NO

ÜNİVERSİTE ADI

ÜLKE

ÖĞRENCİ SAYISI

1

Allama Iqbal Open University

Pakistan

1,806,214

2

Indira Gandhi National Open University

Hindistan

1,500,000

3

Islamic Azad University

İran

1,300,000

4

Anadolu University

Türkiye

884,081

5

Bangladesh Open University

Bengaldeş

600,000

6

Dr. Babasaheb Ambedkar Open University

Hindistan

450,000

7

State University of New York

ABD

418,000

8

California State University

ABD

417,000

9

Universitas Terbuka

Endonezya

350,000

10

Universidad de Buenos Aires

Arjantin

316,050

Giren Öğrenci Kalitesi: Bir bölüme giren öğrencilerin taban puanı öğrenci kalitesi açısından önemli bir göstergedir. Bugün yetenekli öğrencileri çekmek için üniversiteler kıyasıya yarışmaktadırlar. En iyi üniversitelere girenlerin öğrencilerin başvurularına oranı %4 ile %25 arasında değişmektedir ([Top 100 - Lowest Acceptance Rates | Rankings | US News](#)

colleges.usnews.rankingsandreviews.com/.../rankings/lowest-acceptance-rate). Aslında eğitimin

temeli ilköğretim ve orta öğretimde atılıyor. Üniversiteye girişten önceki eğitim kötü ise, daha sonra girilen üniversitede eğitimi mükemmel hale getirmek mümkün değildir.

Kampusta Kalan Öğrenci Sayısı: Öğrencilerin üniversite içinde kalması veya üniversiteye yürüme mesafesinde oturması da verime etki etmektedir. Yapılan bir çalışmaya göre (answers.yahoo), ABD’de birinci sınıf öğrencilerinin %66’sı kampusta, %4’ü ise yürüme mesafesinde kalıyor. Son sınıfların ise %22’si kampusta, %22’si yürüme mesafesinde barınıyor.

Sınıfta Öğrenci Sayısı ve Verim: Üniversitede sınıflardaki öğrenci sayısı eğitimin kalitesine etki etmektedir. Bir de bir derste ders yapılan hafta sayısı, sınav ve ödev sayısı da verimde etkili kriterlerdir. Üniversitenin kalitesinde sınıf mevcudu 20’den az olan sınıf sayısının toplam sınıf sayısına oranına bakılmaktadır. Bu oranın %75’den yukarıda olması istenir.

Öğretim Üyesi Başına Öğrenci Sayısı: Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının azlığı da üniversitenin kalitesinde dikkate alınan bir husustur. Dünyanın en iyi 10 üniversitesinde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 6 ile 16 arasında değişmektedir. Bu sayıyı düşürmek için üniversiteler öğretim üyesi sayısını artırmaktadırlar.

13. BİLİMSEL YAYIN, ATIF VE PATENT SAYILARI

Üniversitelerde en önemli derecelendirme kriteri bilimsel yayın ve öğretim üyesi başına düşen atıflardır.

Yayın Ve Atıf Sayısı: Bilimsel yayın ve atıf sayılarına göre ülkeler her yıl sıralanmaktadır. 2012 yılında belirlenen en iyi üniversiteler ve sıraları Tablo 15’te gösterilmiştir (

[World' s](#)

[top](#)

[100](#)

[universities](#)

[2012: their reputations ... - The](#)

[Guardian](#)

www.guardian.co.uk ›

[News](#)

›

[Datablog](#)

).

Tablo 15 Akademik olarak dünyadaki en iyi üniversiteler

2012 SAYGINLIK SIRASI

ÜNİVERSİTE

ÜLKE

2011 SAYGINLIK SIRASI

1

Harvard University

ABD

1

2

Massachusetts Institute of Technology

ABD

2

3

University of Cambridge

İngiltere

3

4

Stanford University

ABD

5

5

University of California, Berkeley

ABD

4

6

University of Oxford

İngiltere

6

7

Princeton University

ABD

7

8

University of Tokyo

Japonya

8

9

University of California, Los Angeles

ABD

12

10

Yale University

ABD

9

11

California Institute of Technology

ABD

10

Bilimsel yayınlar yanında atıf sayıları da maddi olarak teşvik edilmelidir. Ayrıca Türkçe kitaplar ve yayınlar öğretim için ve bilginin ülke çapında yayılması için teşvik edilmelidir.

Patent: 2012 yılına göre son bir yılda dünyada en çok patent üreten üniversitelerin ülkeleri ve kurum sayıları Tablo 16'da verilmiştir ([US tops list of international patent -filing universities](#)

-

[University](#)

...

www.universityworldnews.com/article.php)

Tablo 16 Dünyada en çok Patent üreten 50 üniversite içinde ülkelerin üniversite sayısı

ÜLKE

EN ÇOK PATENT ÜRETEN 50 ÜNİVERSİTE İÇİNDEKİ ÜNİVERSİTE SAYISI

ABD

30

Japonya

7

Güney Kore

7

İsrail

2

Avusturya

1

Çin

1

Danimarka

1

Singapur

1

Toplam

50

2012 yılına göre son bir yılda *University of California* 277, MIT 179, *University of Texas System* 127, *Johns Hopkins Universty* 111 ve *Kore Yüksek Bilim ve Teknoloji* si 103 patent almıştır.

Üniversitelerimizde patent konusu henüz tam anlaşılammıştır. Patent konusunda mensuplar bilgilendirilerek patent başvuruları teşvik edilmelidir.

14. TANITIM VE DIŞA AÇILMA

Üniversiteler kendilerini tanıtmak için yurt içinde ve yurt dışında bürolar açmaktadırlar. Üniversitedeki yabancı öğrenci sayısı ve yabancı öğretim üyesi sayısı da dünya üniversitesi olma yolundaki üniversitelerde dikkate alınmaktadır.

Japonya'da dışa açılma ve Japon Dili ve Kültürünü tanıtmak için 13 tane üniversitenin uluslararası hale getirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu üniversitelere bunun için bütçeler eklenmiş ve 7 ülkede 8 üniversitede birer büro açmaları öngörülmüştür. Bir örnek olarak Japonya'nın

uluslararası üniversiteler oluşturma projesi burada ayrıntılı incelenecektir.

Japonya'da, Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (MEXT, Minister of Education, Culture, Sports, Science and Technology) uluslararası hale getirmek üzere *Küre 30* adı ile çekirdek üniversiteler kurma projesi başlatmıştır (<http://www.mext.go.jp/english/highered/1302274.htm>).

Bu projenin amacı, uluslararası öğrenciler almak ve eğitmek için çekirdek görevini görecektir üniversiteleri seçmektir. Bunun için 2009 yılında 13 üniversite seçilmiştir. Bu çekirdek üniversiteler, Japonya'da okuyan uluslararası öğrencilerin sayılarını ve dışarıda okuyan Japon öğrenci sayılarını büyük miktarda artırmada önemli rol oynayacaklardır.

Japonya, 300.000 uluslararası öğrenci planı için Temmuz 2008 yılında bir planlama yapmıştır. Bu planlamada 2020 yılına kadar 300.000 yabancı öğrencinin ülkeye getirilmesi düşünülmüştür. *Küre 30 Projesi* diye adlandırılan bu proje bazı üniversiteleri uluslararası hale getirmek için gerekli tedbirlerin alınması ve uygulanmasını içeriyor. Bunun için uluslararası öğrenciler toplamak ve Japon Uluslararası Merkezler kurmak esas alınmıştır. Seçilen üniversitelere, gelecek 5 yıl içinde yılda 200-400 milyon yen arasında öncelikli mali destek sağlanacaktır. Bu mali destek yardım ile seçilen her üniversite 3000 ile 8000 arasında yabancı öğrenci çekmeye çalışacak. Çekirdek üniversitelerde aksiyon planları olarak yabancı öğrenciler için cazip eğitim ve araştırma ortamı oluşturmak üzere aşağıdaki adımlar atılacaktır.

1. *Sadece İngilizce sınıflar ile alınabilecek bir diploma için ders programlarını geliştirmek.* Bunun için üniversitelerde sadece İngilizce sınıflı öğrencilerin alabileceği dersler düzenlenecektir. Gelecek 5 yılda 33 lisans dersi ve 124 lisansüstü dersi açılacaktır.

2. *Yabancı öğrencileri almak ve ülkede barındırmak için sistemler geliştirmek.* Bunun için iş ve akademik ortamlarda destekler sağlanacak ve üniversite içinde ve dışında bazı formaliteleri azaltmak ve Japon firmaları ile ortak programlar geliştirmek gereklidir.

3. *Yabancı öğrencilerin Japon Dili ve kültürünü öğrenmeleri için bazı fırsatlar sağlamak.* Bu amaçla Japon dili ve kültüründe yüksek kalitede öğretim için bir plan hazırlamak esas alınacaktır.

1. *Uluslararası Stratejik İşbirliği için her bir üniversite adına iki ayrı deniz aşırı büro açmak.* Böylece yabancı öğrenciler, buldukları ülkeden başvurabilir ve kayıt yapabilirler. Ayrıca Japon

öğrencilerin, öğrenci değişim programları ile dışarıda okumaları sağlanır ve sayıları arttırılabilir. Bu bürolar vasıtası ile Japon üniversiteleri hakkında etraflı bilgi verilebilecektir. Bu amaçla Tunus, Kahire, Bonn, Moskova, Yeni Delhi, Haydarabat, Taşkent ve Hansi (Vietnam) şehirlerinde hangi üniversitelerin büro açacakları da belirlenmiştir.

Benzer şekilde Malezya'da, Hindistan'da uluslararası üniversiteler başarılı bir şekilde kurulmuştur (Marmolejo, 2012a; 2012b).

Dünyanın en iyi üniversitelerinde yabancı öğrenci sayılarının yerli öğrenci sayılarına oranı lisans programlarında %10'a kadar çıkmaktadır. Lisansüstü programlarda ise bu oran %40'lara varmaktadır.

Üniversitelerin diğer üniversitelerden öğretim üyesi ve öğrenci alışverişi yapmaları gereklidir. Yabancı öğrenci ve yabancı öğretim üyesi alma teşvik edilmelidir.

15. ÜNİVERSİTE-TOPLUM VE HÜKÜMET BAĞLARI

Üniversiteler, kitapları ve diğer eserleriyle toplumun bilgi toplumu olmasına katkı sağlarken, sanayi, iş dünyası ve hükümetle bağlarını geliştirmeli ve sürdürmelidirler. Ayrıca üniversite mezunlarıyla ve emekli personeliyle diyaloglar çeşitli vesilelerle canlı tutulmalıdır.

Üniversite ile toplumun arasında iyi bağlar kurulabilmesi için her iki taraf da buna hazır olmalı gerekir.

Üniversitedeki kadrolar toplumu tanımaya çalışmalı, kendi konuları ile ilgili bilgileri toplamalı ve toplumun ihtiyaçlarını bilmelidirler. Sanayideki gelişmeler üniversitece izlenmeli ve onlara katkı sağlama yolları aranmalıdır. Sanayideki İnsanlar da çalıştıkları konularda kimlerin uzman

olduklarını, üniversite kadrolarının bilgi birikimlerinin durumunu bilmelidirler. İnsanların hangi konuda ve nasıl üniversiteden faydalanacakları şuurunun gelişmesi önemlidir. Üniversite çoğu zaman kendi mezunlarına bile o üniversitenin topluma hangi konularda ve nasıl katkı sağlayacağı mesajını verememektedir.

Üniversite ile toplum, sanayi ve hükümet arasındaki bağların kuvvetlenmesi ile hem toplumun ilerlemesine katkı sağlanır, hem de üniversiteler mali destekler ve tecrübe artışları ile gelişir. Kısaca olumlu etkileşim karşılıklı olur.

Üniversite mezunları, mensupları ve bütün toplum kesimleri ile sanayi, ticaret ve ekonomi yanında sosyal ve kültürel bağlarını da geliştirmelidir.

16. DEĞERLENDİRME

Üniversitelerin kalitelerinin belirlenebilmesi için ölçülebilir kriterler ortaya konmalıdır. Giriş kısmında açıklanmış olduğu üzere üniversiteleri sıralayabilmek için genellikle 6-15 kriter ortaya konmakta ve bunların her birine ağırlık katsayıları verilerek en iyi üniversiteler ortaya konmaktadır. Fakat bu değerlendirmelerde alt yapılara bakılmamakta, sadece üniversitenin çıktıklarına bakılmaktadır. Gerçekte sağlam altyapılar iyi sonuçlara ulaşmayı sağlamaktadır. Aslında bir üniversitenin iyi olduğunu gösteren pek çok kriter mevcuttur. Bu çalışmada 13 tane altyapı ve çıktı kriteri için içine katılmıştır. Bu kriterler hakkında yukarıda açıklamalar yapılmıştır. Burada her bir kriter için bir ve birden fazla anket sorusu hazırlanarak kriterin ağırlığı için içine katılmış ve böylece bir değerlendirme yapılmak istenmiştir. Dikkate alınan kriterler ve bunlarla ilgili sorular Tablo 17'de verilmiştir. Bu sorulara verilecek cevaplara göre bir üniversite değerlendirilebilir.

Tablo 17 İyi üniversite olma kriterleri

SIRA NO

KRİTER

KRİTERLE İLGİLİ SORULAR

EVET/HAYIR

1

Dil

Türk Dili ve Edebiyatı bölümü var mı ve bu bölümün öğretim üyelerinin ders yükü haftada 10 saatten az

2

“

Üniversite bölümlerindeki derslerin en az %70'inde Türkçe ders kitabı seçilip okutuluyor mu?

Her öğrencinin en az bir yabancı dili okuyup anlayacak ve bir rapor yazacak kadar öğrenmesi sağlanıyor

En az iki yabancı dil bölümü var mı ve bu bölümlerde öğretim üyelerinin ders yükü haftada 10 saatten az

Tarih bölümü var mı ve bu bölümün öğretim üyelerinin ders yükü haftada 10 saatten az mı?

6

Temel Bilimler

Matematik bölümü var mı, bu bölümde öğretim üyelerinin ders yükü haftada 10 saatten az mı?

7

Temel bilim bölümleri (fizik, kimya ve biyoloji) var mı bu bölümlerde öğretim üyelerinin ders yükü haftada

8

“

Bağımsız istatistik bölümü var mı, bu bölümde öğretim üyelerinin ders yükü haftada 10 saatten az mı?

9

Özgün Ekol

Üniversitenin her hangi bir bölümünde belli bir kollda dünya çapında bir özgün ekol oluşmuş mu?

10

Bölüm

Her bölüm üniversite dışından bir kurum tarafından kredilendirilmiş mi?

11

“

Her laboratuvar üniversite dışından bir kurum tarafından kredilendirilmiş mi?

12

“

Üniversitede fen bilimlerinde (Science), sosyal bilimlerde (Social science) ve güzel sanatlarda en az bire

13

Enstitü

Her lisansüstü programda o alanda uzman en az 5 öğretim üyesi var mı?

14

Her lisansüstü programda derslerde en az 10 hafta ders, 3 ödev ve 3 sınav yaptırılıyor mu?

15

Her lisansüstü programda derslerin en az %50'sinde dersin başında yazılı ders notu dağıtılıyor mu?

16

Lisansüstü öğrencilerin en az %30'na burs veriliyor mu?

17

Bilgi Kaynakları

Üniversite kütüphanesinde toplam kitap sayısı 500.000 ciltten fazla mı?

18

Üniversite kütüphanesinde bölüm başına düşen Türkçe yayın sayısı 30.000' den fazla mı?

19

“

Kütüphanedeki başvuru yayın sayısı toplam yayın sayısının %10'undan fazla mı?

20

“

Kütüphanede bölüm başına en az 300 dergi aboneliği var mı?

21

“

Kütüphane her gün en az 16 saat ve herkese (halka) açık mı?

22

Mali Kaynaklar

Kamu bütçesi dışından sağlanan yıllık gelir, kamu bütçesinin %30'unu aşıyor mu?

23

"

Öğretim üyesi başına düşen araştırma projelerinin yıllık tutarı bir profesörün yıllık maaşının %20'sini aşıyor mu?

24

Öğretim Üyesi

Öğretim üyelerinin en az % 50'si çalıştığı üniversite dışındaki bir üniversiteden doktorasını almış mı?

25

Öğretim üyelerinin en az % 50'si 2 yıl veya daha fazla yurt dışında bir üniversitede çalışmış mı?

26

Öğretim üyelerinin her birine her yarıyılıda düşen ders yükü en az 2 saat, en çok 10 saat midir?

27

Öğretim üyelerinin görüşlerini ve edindikleri bilgileri rahatça söyleme ve yazma hürriyetleri var mı?

28

Öğretim üyesi maaşları devlet memurlarından daha yüksek midir?

29

Öğretim üyelerinin %80'den fazlası tam zamanlı mıdır?

30

“

Öğretim üyelerinin en az yarısına oturacak konut sağlanıyor mu?

31

Personel

Çalışan personelin en az yarısına oturacak konut sağlanıyor mu?

32

Öğrenci

Öğrencilerinin giriş taban puanı aynı tür puanlı aday sayısının (başvuru sayısının) %25'i içinde kalan böl

33

“

Her bölümde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 15'ten az mı?

34

“

Her bölümde öğrenci sayısı 20'den az olan sınıf sayısı %75' i aşıyor mu?

35

“

Bölümdeki her derste en az 10 hafta ders, 3 ödev ve 3 sınav yaptırılıyor mu?

36

Toplam öğrenci sayısının en az %45'ine kampusta veya yürüme mesafesinde kalacak yer sağlanıyor mu

37

Bilimsel Yayın

Son 5 yılda uluslararası hakemli dergilerde (SCI ve SSCI kapsamlı) fen dallarında bir yılda öğretim üyesi

38

Son 5 yılda biten her doktora tezinden 2 yıl içinde uluslararası hakemli dergilerde en az 0,50 yayın yapıldı

39

“

Son 5 yılda biten her yüksek lisans tezinden 2 yıl içinde ulusal kongrelerde ortalama en az 0,5 bildiri sunuldu

40

Atıf Sayısı

Son 5 yılda uluslararası hakemli dergilerde her bir öğretim üyesinin yayınlarına yılda ortalama en az 2 atıf yapıldı

41

Patent

Son 5 yılda üniversitede en az 1 patent hazırlanıp patent hakkı alınmış mı?

42

Dışa Açılma Ve Tanıtım

Üniversitenin ve öğretim üyelerinin iletişim hatları dünyaya açık ve güncel mi?

43

“

Öğretim üyelerinin en az %2'si yabancı uyruklu mu?

44

“

Öğrencilerin en az %5'i yabancı uyruklu mu?

45

“

Üniversitenin yurt dışında en az 1 tane irtibat, tanıtım ve başvuru bürosu var mı?

46

Toplumla Bağ

Üniversite toplumla, mezunlarıyla ve emekli personeliyle sistematik bağlar kuruyor mu?

Sonuç olarak Tablo 17'deki üniversite anketine verilecek e *vet* cevabı sayılarına göre üniversiteler sınıflandırılabilir. Tablo 18'de böyle bir sınıflandırma yapılmıştır. Buna göre bir üniversitede 46 sorudan 40'dan fazla evet cevabı varsa çok iyi, 36-40 arasında evet cevabı varsa iyi üniversite olarak değerlendirilebilir. Üniversite ile ilgili sorulan sorulara bunların altında evet cevabı varsa, üniversite iyi bir üniversite olarak sayılmaz. Bu inceleme bir üniversitenin altyapı ve hizmetlerindeki eksikliklerinin tespiti, giderilmesi ve takibi için de kullanılabilir.

Tablo 18 Üniversite Sınıflandırması

EVET SAYISI

PUANI

SINIFI

40'dan fazla

4,1 - 5,0

Çok iyi (Seçkin)

36 – 40

3,6 - 4,0

İyi

31 – 35

3,1 - 3,5

Orta

26 – 30

2,6 - 3,0

Zayıf

25 ve daha az

0,0 - 2,5

Çok zayıf

17. SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye’de bir üniversitenin iyi üniversite olması için gerekli kriterler ve altyapılar değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Türkiye’de üniversitenin kuruluşu dikkate alınarak ve dünyadaki en iyi üniversiteler esas alınarak kriterler belirlenmiştir. Bu incelemede, üniversite hakkında genel bilgiler sunulduktan sonra iyi bir üniversite olmak için gerekli görülen 1. Dil, 2. Tarih, 3. Temel bilimler, 4. Özgün ekol, 5. Üniversitede Bölüm, 6. Enstitü, 7. Bilgi kaynakları ve iletişim, 8. Mali kaynaklar, 9. Öğretim üyesi ve çalışan personel, 10. Öğrenci, 11 Bilimsel yayınlar, atıf ve patent, 12. Tanıtım ve dışa açılma, 13. Üniversite- toplum ve hükümet bağları şeklinde 13 kriter ortaya konmuştur. Bu kriterlerle ilgili bir veya birden fazla anket sorusu hazırlanarak bir üniversitenin iyi olup olmadığının değerlendirilebileceği bir kriterler serisi oluşturulmuştur. Ayrıca bu kriterlerdeki sorulara verilen cevaplara göre herhangi bir üniversitenin durumu için bir puanlama sistemi kurulmaya çalışılmıştır. Dünya literatüründe bu konu ile ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan buradaki inceleme konusunda yapılan ilk çalışma niteliğindedir.

Bu çalışma ile insanların, özellikle öğrenci, öğrenci velisi ve iş adamlarının üniversiteleri daha iyi tanımları amaçlanmıştır. Ayrıca her üniversite burada verilen kriterleri kullanarak kendi üniversitesinin veya herhangi bir bölümünün kalite durumunu tespit edebilir, değerlendirebilir, hatta iyileştirmeler için adımlar atabilir.

Bu çalışma ile Türkiye’de üniversite standartlarının oluşmasına, kalitenin yükseltilmesine ve üniversitelerin birbirleri ile yarışır hale gelmelerine destek verilmek istenmiştir. Bunların yanında

iyi üniversite fikrinin toplumda yaygınlaşmasına katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Çalışma sırasında beni teşvik eden, kaynaklar sağlayan ve tavsiyelerde bulunan Prof. Dr. M. Cengiz Dökmeci'ye çok teşekkür ederim.

18. KAYNAKLAR

Ağırlioğlu, N., Dünyada En İyi 400 Üniversite: (yayınlanmadı), 2012a.

Ağırlioğlu, N., Engineering and Technology Degrees in Turkey and USA, 28. International Symposium on Engineering Education in the Third Millennium, Vol. 2, pp. 1097-1102, İstanbul, 1999.

Ağırlioğlu, N., İstanbul'a Merkez Kütüphane, Haliç 2001 Sempozyumu, İstanbul, s.318-328, 2001.

Ağırlioğlu, N., Su ve Su Mühendisliği Hedefleri , Yapı Dünyası, Yıl 15, s. 8-24. Ekim-Kasım-Aralık, 2011.

[Amazon.com: Graduate Schools in the U.S. 2011, Peterson's ...](http://www.amazon.com/Graduate-Schools...Pete...) www.amazon.com/Graduate-Schools...Pete...

Ağırlioğlu, N., Türkiye Üniversitelerinde Verim, 24 sayfa, Mühendisler Vakfı, 1997.

Ağırlioğlu, N., Türkiye’de Lisansüstü Öğretimi, Yayınlanmadı, 2012b.

answers.yahoo. How many college students in the U.S. live on campus or college housing?

Atalay, B., Divanü Lügati't – Türk, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2006.

Altan, H., 1869 Maarif-İ Umumiye Nizamnamesi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimizdeki Yeri, İlahiyat Fakültesi Dergisi 13:1, s. 271–283, 2008.

C&RL News, 2012 top ten trends in academic libraries: A review of the trends and issues affecting academic libraries in higher education, College & Research Libraries News vol. 73 no. 6, 311-320, June 2012.

Çeçen, K., İstanbul Teknik Üniversitesinin Kısa Tarihçesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Tarihi Araştırma Merkezi, İstanbul, 1990.

Demir, N., Türkiye-Avusturya Eğitim İlişkileri, (Educational Relationship between Turkey and Austria), ZfWT, Zeitschrift für die Welt der Türken, (Journal of World of Turks), ZfWT Vol. 3, No. 3, 2011.

Fermi, L., illustrious Immigrants; The Intellectual Migration from Europe: 1930-1941, The University of Chicago Press, Chicago, 1968.

Goldberger, M.L., Maker, B.A., Flatten, P.E. (Editors), National Reserach Council, Reseach-Doctorate Programs in the United States: Continuity and Change, National Academy Pres, Washington, D.C. 1995.

Peterson's Graduate Programs in Engineering & Applied Sciences , [Graduate Programs in](#)

[Engineering & Applied Sciences 2012](http://www.mext.go.jp/english/highered/1302274.htm)
<http://www.mext.go.jp/english/highered/1302274.htm>

Peterson's [Two - Year Colleges \(Two-Year ... -İ , 2012. Amazon.com .www](http://www.amazon.com/Two-Year-Colleges...Pet...)
[.amazon.com/Two-Year-Colleges...Pet...](http://www.amazon.com/Two-Year-Colleges...Pet...)

Karaca, M., Editör, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Mühendislik Tarihimiz, Mayıs 2012.

Leggon, C.B., The Scientist as Academic, DAEDALUS, The American Academic Profession, 126 pp. 221-244, Fall 1997.

Levine, A., How the Academic Profession is Changing, DAEDALUS, Journal of the American Academy of Arts and Science, Fall 1997, pp.1-19. (The American Academic Profession, Vol. 126. No:4), Fall 1997.

Lewis, B., (Çeviren Babür Tuna), The Emergence of Turkey, Modern Türkiye'nin Doğuşu, 2011.

Marmolejo, F., Do You Build an International University From Scratches (2) Cases in İndia)?, The Chronicle of Higher Education, May 14 ,2012b.

Marmolejo, F., Do You Build an International University From Scratches (Part1), The Chronicle of Higher Education, April 11 , 2012a.

mazeermohamad.blogspot.com/.../top-10-b...

MEXT, Launching the Project for Establishing core Universities for Internationalization (Global 30). <http://www.mext.go.jp/english/highered>

Namal, Y, ve Karakök T., Atatürk ve Üniversite Reformu, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, s. 27-35, 2011.

Namal, Y., Türkiye'de 1933-1950 Yılları Arasında Yükseköğretime Yabancı Bilim Adamlarının Katkıları, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, S.14-19, 2012.

nationalacademies.org/nrc/

Schwartz, P., İstanbul Üniversitesinin bugünkü durumu ve istikbali: 1950-1951, 55 sayfa, rapor, 1951.

Selçuk S., Önce Dil, Tuva Yayınları, İstanbul, 2009.

Sinanoğlu, O., Bir New- York Rüyası, Bye-Bye Türkçe, 4. Baskı, Otopsi, 2002.

The Chronicle, Faculty Scholarly Productivity Index, The Chronicle of Higher Education, 29 August 2012.

[Top 10 Countries with Most Universities 2012 | Top 10 Of City www.top10ofcity.com/.../top-10-countries](http://www.top10ofcity.com/.../top-10-countries)

[Top 100 - Lowest Acceptance Rates | Rankings | US News](http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/.../rankings/lowest-acceptance-rate)

colleges.usnews.rankingsandreviews.com/.../rankings/lowest-acceptance-rate

[World's top 100 universities 2012: their reputations ... - The Guardian www.guardian.co.uk](http://www.guardian.co.uk) ›

[News](#)

›

[Datablog](#)

rankingwatch.blogspot.com

university.pikimal.com/.../that-offer-a-high

U.S. News and World Report, Best Graduate Schools, 2013 Edition.

usnews.com/woldsbest

**[US tops list of international patent -filing universities - University ...](#)
www.universityworldnews.com/article.php**

Webster's New twentieth century Dictionary, Unabridged, second Edition, Deluxe Colors, William Collins Publishers Inc, 1979.

www.ce.berkeley.edu/system/files/assets/.../FourYearDegree_F10_wnn_0.pdf

www.unbc.ca/math/MathImportance.htm

www.jonsay.co.uk/.../Most_Spoken_Languages_in_the_World.html

[www.top10stop.com/.../what-are-the-bigge ...](http://www.top10stop.com/.../what-are-the-bigge...)

www.collegexpress.com/lists/list/the-top-50-largest...libraries/747/

www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/

Widmann, H., Atatürk ve Üniversite Reformu, (Çev. Kazancıgil, A, ve Bozkurt, S.,) Kabalıcı Yayınevi, 2000.

Yüksek Mühendis Mektebi, Müfredat Programları, 1937-1938 Tedris Senesi, 1937.